

451

Fx 220

„A könyv a szocialista kultúra leghatalmasabb fegyvere!”

(Gorkij)

BORSODI KÖNYVTÁROS

II. RÁKÓCZI FERENC
MEGYEI ÉS VÁROSI
KÖNYVTÁR
MISKOLC

A BORSOD MEGYEI KÖNYVTÁRKÖZI BIZOTTSÁG
TÁJÉKOZTATÓJA

TARTALOMJEGYZÉK

A közművelődési könyvtárak második ötéves tervének végrehajtása és a harmadik ötéves terv feladatai — — — — —	1
Botos Ferencné: Az ifjúság olvasóvá nevelése, az iskolai könyvtárak munkája — — — — —	11
Cserháti János: Szakszervezeti könyvtárak a szocialista brigádok olvasottságának emeléséért — — — — —	14
Laczkó József: Olvasószolgálat — termelési propaganda — — —	15
Juhász Ilona: Eseménynaptár és propagandamunka — — — —	17
Újlaky Dezső: Az igénykeltés néhány formája könyvtárumban — —	18
Berecz József—Nagy Zoltánné: A legkisebbek olvasmányai — —	19
Rézműves Jánosné: Egy értekezlet margójára — — — — —	20
Serfőző János: A miskolci járás községi tanácsai a könyvtárakért	21
Győri Erzsébet: Ismerjük meg megyénk könyvtárait! Edelény, Járás	
Könyvtár — — — — —	23
Hubay László: Könyvritkaságainkból — — — — —	25
Kluger Lászlóné: Borsod megye fejlődése 1945—1964 között a megyei sajtó tükrében — — — — —	26
Barta Béla: Községi Könyvtár, Hódoscsépány — — — — —	27
Löffler József: Egy községi tanács vezetőjének leveléből — — —	28
Béres Bertalanné: Gagybátorj gondok — — — — —	29
Molnár Mihály: Miért kevés a felnőtt olvasók száma Bánrévén? —	29
Győri Erzsébet: Tollhegyen a statisztika — — — — —	30
Kimutatás a közművelődési könyvtárak 1965. évi eredményéről —	31
Kimutatás a közművelődési könyvtárak második 5 éves tervben elért eredményeiről — — — — —	32
Hírek (Borító 3. oldala) — — — — —	

Szerkesztő bizottság:

Szőnyi László, dr. Zsidai József, Nagy Gusztáv, Berecz József,
Magyar András, Kopasz Erzsébet

Főszerkesztő: Győri Erzsébet

Felelős kiadó: Bíró Péter

A közművelődési könyvtárak második ötéves tervének végrehajtása és a harmadik ötéves terv feladatai

I.

A Megyei Tanács végrehajtó bizottsága 1965. november 2-án tárgyalta meg a közművelődési könyvtárak második ötéves tervben kiszabott feladatainak végrehajtását, és egyben kijelölte a harmadik ötéves tervben elvégzendő feladatokat. Ebben az anyagban részletesebb útmutatásokat akarunk adni 1966—1970-ig terjedő időszakra.

Az elmúlt időszak értékelése:

Az 1960-tól 1965-ig terjedő időszakban a közművelődési könyvtárak jó ütemben fejlődtek.

A fejlődést az olvasótábor kiszélesedése és az olvasás művelődésügyünkben elfoglalt szerepének növekedése egyaránt jelzi. Az irodalomnak, különösen a szakirodalomnak a társadalmi tudat formálásában, a kulturális fejlődésben, a termelési kultúra növekedésében játszott szerepe megerősödött.

Az olvasók száma és a kötetforgalom a terveknek megfelelő mértékben és ütemben fejlődött. Az olvasók száma 1965. év végén 111 973 volt, a lakosság 19,9 százaléka.

A második ötéves terv elején az olvasótábornak a népesség számához viszonyított aránya a megye járásiban nagy eltérést mutatott. A tervidőszak erőfeszítéseinek eredményeképpen néhány, korábban iemaradt járásban kedvezőbb változások történtek, az eltéréseket mégsem sikerült megszüntetni.

A 14—18 év közötti évfázatokban a könyvtári olvasás igen kedvezően alakult a korábbiakhoz képest, mert közülük kerül ki az olvasók 17,4 százaléka.

A 14 év alatti olvasók könyvtáron belüli aránya e csoport nagymértékű számszerű növekedése ellenére sem csökkent. Az olvasótábor 42,3 százalékát kitevő gyermekolvasók aránya az általános iskolás korú gyermekek számához viszonyítva 45,8 százalék. A legfontosabb felnőtt olvasórétegek bevonására is nagy erőfeszítések történtek. A könyvtárakba a munkásság és parasztság jelentős százaléka iratkozott be. A bejáró munkások azonban az olvasótábornak csak jelentéktelen hányadát teszik ki. Az olvasótábor kiszélesítése nem minden esetben történt a társadalmi és politikai szükségletek szerint. A legfontosabb rétegekkel való könyvtári foglalkozást akadályozta a szolgáltatások alacsony színvonala, mivel a tiszteletdíjas könyvtárosok jelentős hányadának munkája még csak az egyszerű könyvtáadásra, illetve könyvtárvételre korlátozódik, a nyitvatartási idő a szűkösnél is kevesebb.

A munkásság könyvtári ellátásának legfőbb akadálya, hogy e nagy számú és jelentőségű rétegnek a mozgási körzetében munkás lakótelepeken, az iparvidékek közelében levő falvakban az elmúlt tervidőszakban

sem sikerült megteremteni a nagy felvevőképességű, egész napon át nyitvatartó, főhivatású könyvtáros által vezetett könyvtárak rendszerét. Hasonló gátló tényezők befolyásolták a parasztság olvasásának alakulását is. A falusi könyvtárak rossz helyiség- és személyi viszonyai, valamint nagyon rövid nyitvatartási ideje nem hat kedvezően a parasztság szélesebbkörű bevonására. Mindezek ellenére, valamint a parasztlakosság átlagos életkorát, átlagos műveltségi színvonalát tekintve, nem lebecsülendő eredmény, hogy 12 351 mezőgazdasági dolgozó könyvtári olvasó. A parasztolvasók számának növekedése öt év alatt megközelítőleg annyi volt, mint a megelőző tíz esztendőben. S megfigyelhető, hogy ez összefügg a falusi könyvtárak bővítésével, korszerűsítésével, az otthonos, klubszerű környezet megteremtésével, valamint a nyitvatartási idő növelésével.

IL. RAKÓCZI FERENC
MEGYEI ÉS VÁROSI
KÖNYVTÁR
ISKOLÁC

A mezőkövesdi járási könyvtár olvasótermék részlete.

Az olvasótábor kiszélesedésével együtt nőtt az olvasott művek száma is. A közművelődési könyvtárakban 1965-ben 2 327 988 kötetet kölcsönöztek.

Az 1965-ös adatok szerint az olvasott művek 17,9 százaléka ismeretterjesztő, ideológiai-politikai, mezőgazdasági, műszaki irodalom, 42,5 százaléka szépiro-

dalom, 39,6 százaléka gyermekirodalom. Az ideológiai-politikai és a termeléssel összefüggő szakmai és ismeretterjesztő könyvek forgalmában lassú a fejlődés. A könyvtárak nem elég bátran, határozottan kezdeményeznek közös propagandaakciókat a különféle oktatói formák előadóival és szakembereivel, továbbá a helyi tömegszervezetekkel és magukkal a termelő üzemekkel. A TIT-tel való kapcsolat és együttműködés hatása is csak a nagyobb könyvtárak vonatkozásában érezhető. A könyvtárak saját propaganda-munkájukban sem mutatnak elég aktivitást.

A könyvtár a második öt éves terv idején épült.

Részlet a mezőkövesdi gyermekkönyvtárból.

A szocialista hazafiság alapjainak lerakásában, a szülőföld megszeretetésében, a terület múltjának, haladó forradalmi hagyományok feltárásában a könyvtárak csak kezdeti lépéseket tettek.

Figyelemre méltó erőfeszítések történtek abból a célból, hogy a falusi könyvtárakban a mezőgazdasági irodalommal kapcsolatos igénybevétel fokozódjék. Az utóbbi években az olyan tényezők, mint a mezőgazdasági szakirodalom nagyarányú beszerzése, a mezőgazdasági irodalmi propaganda irányának a mezőgazdasági vezető emberek felé fordítása, a tömegkommunikációs eszközök bevonása a szakkönyvpropagandába, megemelték a mezőgazdasági művek forgalmát. Amíg a könyvforgalom három év alatt nem egészen a duplájára emelkedett, a mezőgazdasági művek kölcsönzése megháromszorozódott. 1965-ben megyénkben a mezőgazdasági könyvek kölcsönzése az összkölcsönzés 2 százalékát tette ki. A fejlődést a számoknál jobban bizonyítja a könyvtárak által a szaktanfolyamoknak nyújtott segítség természetessé és rendszeressé válása, a propagandatevékenység hatékonyságának a növekedése, általában a színvonalasabb propaganda kifejlődése és publikációs eszközeinek megteremtése.

A községekben végzett felmérések szerint a mezőgazdasági könyvek iránti érdeklődés mind a könyvtári, mind a könyvtáron kívüli olvasók körében, ha lassan is, de növekedett. A szakirodalom nagyobb

forgalmának, a színvonalasabb politikai-társadalomtudományi irodalom feltárásának és igénybevételének legnagyobb akadályja (elsősorban falun) az emberek alpműveltségében mutatkozó hiány. A könnyű, vonzó, alpműveltséget nyújtó ismeretterjesztő művek és folyóiratok propagálása az olvasószolgálati munkában, de a könyvkiadásban sem kapott elegendő hangsúlyt, noha például az Élet és Tudomány hallatlan népszerűsége jól megmutatja a lehetőséget.

A külföldi utazásokkal kapcsolatosan igen erősen fellendült az igény az útikönyvekre. Ezt az egészséges, spontán érdeklődést tudatosan nevelő célra eddig alig használták. Az olvasók szépirodalmi érdeklődésében határozottan érvényesülő tendencia az érdeklődésnek a kortárs-irodalom felé fordulása, mégpedig elsősorban a városokban és a városias településeken. A 20. évfordulóval kapcsolatos könyvtári és általános irodalmi propaganda sikere következtében még inkább erősödött ez az irányzat.

A kedvező eredmények ellenére megállapítható az is, hogy még sok olvasó érdeklődése irányul a felszínesebb, izgalmasabb, hajhászó kalandregényekre és bestseller-ízű irodalomra, s ezt elősegítik sok esetben a mozis műsorai, a kereskedelem (giccek), a televízió némelyik adása, valamint a sajtó (képregények) propagandája.

A parasztság körében végzett vizsgálat szerint az igények még mindig a szépirodalomra irányulnak, a kedvelt szépirodalmi művek között alacsony a mai tárgyú regények aránya.

A tervidőszakban igen széles körben elterjedt a szabadpolc-rendszer, amelynek lemérhető eredménye az irodalmi érdeklődés kiszélesedése.

Az irodalmi ízlés-nevelés, illetve az irodalom magasabb rendű igénybevétele szempontjából fontos sze-

Az ongai községi könyvtár könyvkiválasztó tere

repet játszottak az utóbbi években készült ajánló bibliográfiák. Pozitív dolog, hogy az ötvenes évek bibliográfiai áradatának visszahatásaként bekövetkezett megtorpanást egészséges, az olvasói igényeket figyelembe vevő, gyakran igen magas színvonalú ajánló bibliográfiai tevékenység váltotta fel (Kazinccbarcika, Edelény).

Több vidéki könyvtárban klubszerű keretekben igen jól működő ifjúsági vitafórumok alakultak, amelyek kezdetben szépirodalmi alkotásokkal és irodalmi kérdésekkel foglalkoztak, de ma már társadalmi (morális, világnézeti) kérdéseket is tárgyalnak.

Összegezőképpen elmondható, hogy az olvasók könyvtárba szoktatása terén szép sikerek születtek. De éppen olyan területeken nem sikerült megfelelő eredményeket elérni, amely területek a könyvtárak magasabbrendű igénybevételével állnak összefüggésben. A helybenolvasás, a könyvtárban való tanulás, a folyóiratok rendszeres olvasása az olvasótábor jelentéktelen százalékkára terjed csak ki.

A közművelődési hálózatok teljes kifejlesztésére nagy erőfeszítések történtek a könyvtári törvény szellemében. A falusi könyvtárügy régebbi problémáit a tanácsi kezelésbe adás csak a nagy községekben oldotta meg, ahol valóban kitűnő eredmények születtek az átszervezés következtében. A kis községekben adminisztratív okokból felszámolták a letéti rendszert, noha a helyi könyvbeszerzési keretek még fokozott tanácsi támogatás esetén sem elégségesek a törzsanyagba tartozó, legfontosabb művek beszerzésére. A könyvtárak nyitvatartási ideje nem emelkedett számottevően. Jelenleg tehát éppen azokon a településeken a legalacsonyabb a könyvtárosi szolgáltatás színvonala, ahol a lakosság az egyéb kulturális javakat is csaknem teljesen nélkülözi, ahol épp a könyvek játszhatják a főszerepet a lakosság kulturális felemelkedésében.

A korábbi állapotokhoz képest sokat jüvultak a könyvtárak elhelyezési viszonyai. Számos városban és községben felújították, illetve korszerűsítették a könyvtárhelyiséget, vagy az új művelődési otthonban helyezték el a könyvtárat. Így lehetővé vált a szabadpócos kölcsönzési rendszer elterjesztése. Azonban a falusi könyvtárak 55,3 százalékának még nincs önálló helyisége; iskolában, hivatali helyiségekben működnek.

Azokban a könyvtárakban, amelyekben a feltételek már biztosítva vannak, élénk klubélet van kialakulóban (például Edelény, Mezőkövesd, Mezőcsát, Sátorajaujhely). Ezekben a helyeken a könyvtár szinte a művelődési munka energiaforrásává lett. Az ilyen könyvtárak száma azonban még kevés, és azokra a könyvtárakra korlátozódik, amelyekben több főhivatású könyvtáros működik. Még kevesebb az olyan helyek száma, ahol a könyvtárak megszervezik a folyóirat-olvasást az egyes klubok tagjainak.

A szakszervezeti közművelődési könyvtárak hálózata helyes irányban fejlődött. A szakszervezeti rendszer ésszerűsítése révén csökkent a jelentéktelen, apró könyvtárak száma, a megmaradottakat jórészt bekapcsolták a hálózat letéti ellátásába. Ily módon -- bár a könyvtárak száma alacsonyabb -- az ellátottság abszolút értelemben javult. A szakszervezetek egyre nagyobb szerepet vállaltak az üzem dolgozóin kívül a lakosság szolgálatában is. Elismerés illeti a helyi igazgatási és társadalmi szerveket, hogy tevékenységükkel és áldozatkészségükkel lehetővé tették a könyvellátottság terén kitűzött célok elérését, sőt túlteljesítését.

1965. végéig elértük, hogy a tanácsi könyvtárakban 1000 lakosra 1303 darab könyv jutott.

A könyvtári dolgozók képzettségében, szakmai felkészültségében minőségi változást hozott a tervidőszak, a képesítési rendelet kiadásának, a középfokú

képzés megszervezésének és kiszélesedésének következtében. A tanácsi könyvtárak főfoglalkozású könyvtárosainak 50 százaléka rendelkezik a rendeletben előírt felső-, vagy középfokú szakképzettséggel. Sok könyvtárosnak nincs meg azonban a szakképzése. Könyvtárügyünkre még mindig a társadalmi munka túlsúlya a jellemző. A tanácsi és szakszervezeti könyvtárak 620 könyvtárosa közül 436 társadalmi munkás, illetve tiszteletdíjas.

A tervidőszakban rendszeressé vált a tiszteletdíjas könyvtárosok képzése, s ennek hatása mind az állománygyarapításban, mind az olvasószolgálatban megmutatkozik.

Részen a társadalmi munka túlsúlya az oka, hogy a könyvtárak nyitvatartási ideje nem alkalmazkodik a dolgozók szabadidejéhez. A legtöbb könyvtár hivatalos időben tart nyitva és nem akkor, amikor a dolgozók ráérnek felkeresni a könyvtárat. A kölcsönzési idő ma egybeesik a nyitvatartás idejével és ez szűkös helyiségviszonyaink közepette a legfőbb akadálya a helybenolvasás szokássá válásának.

A könyvvállomány nagyarányú gyarapodása, az olvasók számának és a forgalomnak állandó növekedése pattanásig feszítette a szűkre szabott könyvtári kereteket. Különösen a könyvvállományok hiánya nyomasztó.

A könyvtárak sajátos szerepének, jelentőségének megítélésében nem következett be lényeges fordulat. A nagy tömegekkel szemben a könyvtár még most sem számít felvilágosító, tájékoztató intézménynek, a „szépirodalmi” kölcsönkönyvtári felfogás még nagyon erős. Abban a tekintetben sem sikerült kedvező változást elérni, hogy az iskolák a tanulás, az önképzés bázisának tekintsék. A tanulók nem, vagy igen ritkán kapnak az iskoláktól olyan feladatokat, amelyeket könyvtárakban, illetve könyvtári segítséggel kellene megoldaniuk.

Az elmúlt tervidőszakra esik a televízió általános térhódítása. A könyvajánlásban a televízió egyes rovatjai fontos és állandó szerepet vállaltak, az új könyvekre is felhívják a figyelmet. A televízió rejtvennűsorai a kézikönyvek használatára hatottak kedvezően. A televízió műsorainak népművelési eszközökkel való elmélyítését egyre több könyvtár vállalja: bizonyos műsorok felhasználásában (mezőgazdasági, történeti, irodalmi).

Az országos szaklap mellett a tervidőszakban a módszertani irányításnak értékes új eszközei tűntek fel: a helyi (járási) könyvtári híradók nagyban hozzájárultak a hálózaton belüli kis könyvtárak elszigeteltségének feloldásához.

A megyei könyvtár módszertani irányító tevékenysége elsősorban a községi könyvtárosok képzésében és továbbképzésében volt eredményes. A módszertani irányítás egésze azonban nem fejlődött kielégítően: a megyei könyvtár energiájának nagy részét ugyanis még mindig a működési feltételek biztosításának napi gondjai kötik le.

Országosan is kezdeményező lépés volt a B-A-Z. Megyei Tanács VB. Művelődésügyi Osztálya és a Szakszervezetek Borsod Megyei Tanácsa megállapodása és végrehajtási utasítása a tanácsi és szakszervezeti könyvtárhálózat együttműködéséről. A megállapodás alapján a SZOT Elnöksége és a Művelődésügyi Minisztérium 1959. évi 35. M. M. sz. határozata volt, melynek végrehajtására tettünk kezdeményező lépéseket, amikor 1961. augusztus 3-án a Megyei Tanács VB., 1962. május 3-án az SZMT Megyei Elnöksége

hozott határozatot, melynek során a két könyvtárhálózat: 1. kölcsönösen tájékoztatja egymást a hálózat problémáiról, 2. a meglévő állományok jobb kihasználása érdekében az 5000 lakoson aluli településeken megvalósítja az „egy falu — egy könyvtár” elvét úgy, hogy ahol a lakosság nagyobb része szakszervezeti tag, s a szakszervezet megfelelő objektummal rendelkezik, ott a tanácsi hálózat, ahol pedig fordított helyzet van, a szakszervezeti hálózat olvad bele a másik könyvtárhálózatba. Indokolt esetben a megszüntetett könyvtárak helyén fiókkönyvtárakat kell létesíteni. 3. A megállapodás szerint három járásban közös tanácsi-szakszervezeti könyvtárat kell létesíteni. 5000 lakoson felüli településeken egy könyvtárat gyermekkönyvtárként kell működtetni, vagy a könyvtárban külön gyermekkönyvtár-részleget kell kialakítani. 5. A két hálózat félévenként kicseréli statisztikai jelentéseit, és a könyvtári híradóban foglalkozik egymás problémáival, híreivel. 6. Ozdon kísérleti jelleggel közös tanácsi szakszervezeti könyvtárat kell létrehozni.

Bár a megállapodás időközben egyes könyvtárakra vonatkozóan módosult, az ózdi könyvtár teljesen kivált a tanácsi hálózatból; helyette Putnokon járási könyvtár alakult; a szakszervezeti és tanácsi könyvtárak kölcsönös átadásának üteme lelassult. — külső, nem könyvtári okok miatt — az encsi járásban 1, az ózdi járásban 1, a szerencsi járásban 5, a sátorlajaujhelyi járásban 1 könyvtárat adtak át.

Nagy előrehaladás történt a könyvtárhálózatok együttműködése terén is. Ez nagyjából a könyvtárközi

telével — valamint Kazincbarcika Városi Könyvtárban, néhány kiemelt községi könyvtárban (Abaújszász-tó) külön gyermekkönyvtár-részleget alakítottunk ki. Ezek közül a járási gyermekkönyvtárak, módszertani irányítói is a hálózat gyermekkönyvtári munkájának. A II. Rákóczi Ferenc Könyvtár gyermekkönyvtára

Községi könyvtár, Tokaj.

A putnoki járási könyvtár felnőtt részlege.

kölcsönzésben jelentkezett. A II. Rákóczi Ferenc Könyvtár már a vonatkozó rendeletet megelőzve, 1962-ben, 319 esetben kölcsönzött más. hozzá forduló könyvtáraknak. 1963-ban — a rendelet megjelenése után — 882 esetben, tehát 176,4 százalékkal többet, mint azelőtt. 1964-ben 1120 esetben, 1965-ben 1436 igényből 1421 esetben elégítettünk ki könyvtárközi kölcsönzési igényt. Tartalmi megoszlás szerint — öröndetesen — 82 százalék tudományos és ismeretterjesztő könyveket kölcsönöztünk.

Könyvtárpolitikánk eredménye, hogy a II. ötéves tervben 6 járási központban — Szerencs és Encs kivé-

rendszeresen tart módszeres foglalkozásokat a járási könyvtárakban, felméréseivel, tapasztalataival jelentős segítséget tudott nyújtani az iskolás kor előtti- és az általános iskolás korú gyermekekkel való könyvtári foglalkozásokhoz. Jelentős előrelépés történt a hálózat könyvtárainak kézikönyvtári ellátottsága terén. A járási könyvtárakat és a kiemelt községi könyvtárakat rendszeresen ellenőrizzük a törzsalomány minél mélyebb és szélesebb körű kialakítására vonatkozólag. Az Új Könyvek, az 1964-ben kiadott Kézikönyvtár-jegyzék alapján felmértük a könyvtárak helyzetét, állandóan figyelemmel kísérjük a hiányzó kézikönyvek beszerzését. Nagy fontosságot tulajdonítunk a könyvtárak helyben-olvasási tevékenységének, a megfelelő kényelmes és barátságos helyben-olvasási feltételek biztosításának.

Járási könyvtárainkban és egyes kiemelt községi könyvtárunkban létrehoztuk a színműtárakat. Katalógust is adtunk ki a színművek kölcsönzésének megkönnyítésére.

Jelentős eredmény a sajozsentpéteri járási könyvtár szervezése. Bár a járás központja Miskolcon van, a nagykiterjedésű járás könyvtárhálózatának szakmai-módszertani irányítása megkívánta, de Sajószentpéter község kulturális helyzete is, hogy megfelelő központi könyvtárral rendelkezzen. Ez a könyvtár jelenlős népművelési munkát végez a község települések könyvtárai és népművelési ismeretterjesztő előadásainak szervezésében. A mocsolyási kísérleti komplex-előadássorozat pedig prototípusa a megyei népművelési munka előadás- és könyvpropaganda új lehetőségeinek.

A könyvtárak és művelődési házak együttműködése terén ugyancsak kísérleti jelleggel 3 járásban már az

1964. évben közös munkatervet dolgoztattunk ki, az együttműködés eredményeit módszertani megbeszélésen rögzítettük. 1965. évre pedig a jársi és függetlenített dolgozókkal rendelkező népművelési intézményekben közös tervet készítettünk. Bár az együttes tervezés szakmailag néhány nyitott kérdést hagyott maga után, a kezdeményezés pozitív, közelebb hozza egymáshoz a népművelés különböző intézményeit, munkatársait.

A moziüzemi vállalattal való együttműködés terén kezdeményező lépés a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár moziüzemi műsortervvel kapcsolatos irodalmi téjékoztató és propagandamunkája.

II.

Következő öt évünk könyvtárpolitikája arra irányul, hogy a társadalmi szükségletet leginkább kielégítő célokat valósítsa meg:

- Igy: — a társadalom legfontosabb rétegei olvasóvá nevelésének meggyorsítása,
 — a könyvtári állomány bővítése,
 — a könyvtári feltételek javulása,
 — az elmaradott területek fejlesztése.

A könyvtárak hatókörének további bővítése érdekében tovább kell szilárdítani a könyvtári munka anyagi és személyi bázisát.

Szervezeti, tartalmi és módszertani téren a munka minőségének fejlesztése, az ésszerű együttműködés általános kiépítése, a könyvtárosi hivatástudat erősítése, a szakmai igényesség felkeltése, az élethez alkalmazott helyes intézkedések meghozatala a legfontosabb cél.

A könyvtárak további szervezeti kiépítését, az új könyvtárak létrehozását, a könyvtári állomány erőteljes fejlesztését alá kell rendelni annak a célnak, hogy a társadalom legfontosabb rétegeit vonjuk be a könyvtárakba.

ELLATOTTSÁG

Az 1966—70. közötti tervidőszakban el kell érni, hogy a megye lakosságának 20,4 százaléka beiratkozott olvasó legyen a tanácsi könyvtárakban, s a tanácsi, valamint a szakszervezeti könyvtárakban együttesen elérje a 25 százalékot.

A könyvellátás növekedésével párhuzamosan el kell tüntetni az egyenlőtlenségeket, hogy az elmaradt területek folyamatosan felzárkózzanak a legjobbakhoz.

Kívánatos, hogy a minimális olvasói létszámarány települési típusonként a következőképpen alakuljon:

A lakosság lélekszáma:

1 000 lakosig	25 %
1 000— 2 000 lakosig	23 %
2 000— 3 000 lakosig	21 %
3 000— 5 000 lakosig	19 %
5 000— 8 000 lakosig	17 %
8 000—12 000 lakosig	16 %
12 000—16 000 lakosig	15 %

Az üzemekben a dolgozók 25 százaléka legyen átlagosan olvasója a szakszervezeti könyvtáraknak.

Arra kell törekedni, hogy helyes könyvtártelepítési politikával és állandó következetes könyvtárpropa-

gandával az ipari-fizikai dolgozók 12 százalékát a tanácsi, 15 százalékát a szakszervezeti könyvtárak vonják be olvasóik közé.

Kívánatos, hogy a mezőgazdasági dolgozók 15 százaléka legyen olvasója a tanácsi közművelődési könyvtáraknak.

A tanácsi könyvtárak a 6—14 éves korú gyermeknépesség 50 százalékának beiratkozását tűzzék ki célul.

A KÖNYVTÁRAK TARTALMI MUNKÁJA

Mind az ipari, mind a mezőgazdasági fizikai dolgozók bevonásában figyelembe kell venni a szakmunkás-képzés érdekeit. Különösen a szakszervezeti könyvtáraknak kell mindent megtenniük annak érdekében, hogy az alacsonyabb műveltségű fizikai dolgozók (segédmunkások, bejárók) minél nagyobb számban váljanak olvasókká.

A függetlenített könyvtárossal működő könyvtáraknak a prézens szolgáltatások fejlesztésével kell felkészülniük arra, hogy az iskolarendszerben vagy tanfolyamokon tömegesen tanuló felnőttek és a középiskolai tanuló ifjúság igényeit megbízhatóan kielégítsék.

Az általános iskolás gyermekek újabb csoportjainak megnyerése is elsősorban itt szükséges.

Az irodalmi érdeklődés további kiszélesítésére kell törekedni.

Az ismeretterjesztő és szakirodalom népszerűsítésével, az önképzés, a továbbtanulás érdekeinek szolgálásával tovább kell növelni ezen irodalomcsoportok igénybevételét. Erősíteni kell a könyvtár információs, tanácsadó szerepét a kis könyvtáraktól a legnagyobbig egyaránt.

Lehetővé kell tenni, hogy iskolai kereteken kívül — rendszeres magán, vagy csoportos jellegű tanulással — a könyvtárak és más népművelési szervek munkatársainak irányításával, a megfelelő tananyag és tantárgykiegészítő olvasmányok alapján minél több dolgozó végezze el a hiányzó általános iskolai osztályokat.

Azok számára, akik semmiféle iskolai oktatásban nem vesznek részt, a könyvtár segítse elő a nyolc általános iskolai végzettségnek megfelelő műveltségi szint megszerzését.

A könyvtárak fontos feladata a tömegek világnézeti nevelésében való részvétel, a természettudományos világszemlélet, a szocialista morál erősítése, az egyéni és közösségi tudat egészséges fejlesztése. Ennek érdekében a könyvtáraknak az érdeklődés felkeltésében bevált valamennyi hagyományos és új módszert alkalmazniuk kell.

A könyvtárak mellett — elsősorban a KISZ-korosztályú fiatalokból — irodalombarát-köröket kell létrehozni, amelyekben a könyvtári olvasókon kívül be kell vonni az irodalmi színpadok törzsközönségét is. Az irodalombarát köröket az első két évben a megyei és járási könyvtárak, a továbbiak során a nagyobb üzemi könyvtárak, szakszervezeti és kiemelt községi könyvtárak is szervezzék meg. E köröket az irodalmi nevelés, az irodalmi közvélemény fórumává kell tenni.

Arra kell törekedni, hogy a későbbiek során az irodalombarát körök érdeklődésüket fokozatosan kiterjesszék a társadalmi élet, a politika időszerű kérdéseire is, és vonzó formában törekedjenek az ifjúság közéleti aktivitásának megalapozására. Éppen ezért

a körök vezetőit — főként a könyvtárosokat — külön tanfolyamokon kell feladataikra előkészíteni.

A megyei könyvtár fejlessze és propagálja helyismereti gyűjteményét, tegye alkalmassá az egészséges patriotizmus, a hazaszeretet eszméinek ápolására. Az érdeklődést és a propagandát fokozatosan ki kell szélesíteni a szomszéd népek életének, a szocialista tábor országainak megismerésére is. Mindezen célok megvalósítása érdekében a könyvtáraknak fel kell használniuk a könyvtári propagandaeszközök gazdag tárházát.

Annak érdekében, hogy a külföldre utazók alaposabban megismerhessék a meglátogatott országokat és a valóságnak megfelelő kép alakuljon ki bennük, a könyvtáraknak foglalkozniuk kell a külföldre utazók rendszeres, előzetes tájékoztatásával. E foglalkozások módszereinek kimunkálása a megyei és járási könyvtárak feladata.

A prézens állomány kifejlesztésével és a helybenolvasás feltételeinek megteremtésével a könyvtárnak nagyobb részben biztosítani kell a marxizmus—leninizmus csoportos és egyéni tanulmányozását, illetve a minél teljesebb és zavartalanabb tanulás lehetőségeit. Ennek megfelelően megkülönböztetett figyelemmel kell gondoskodni arról, hogy a prézens állománynak a marxizmus—leninizmus klasszikusait és a legújabb ideológiai-politikai irodalmat tartalmazó állománycsoportjai gyors ütemben fejlődjenek.

A szikszói községi könyvtár könyvkiválasztó tere és olvasószobája.

Az aktuális bel- és külpolitikai tájékoztatás hatóságosabb tétele érdekében meg kell javítani a könyvtárak folyóirat-ellátását. Minden főhivatású könyvtárossal működő könyvtárban biztosítani kell a folyóiratok helybenolvasásának lehetőségeit, illetve a fontos szakmai és irodalmi folyóiratok kölcsönzését is.

A művészeti-irodalmi nevelőtevékenységben arra kell törekedni, hogy a könyvtárak az egyéb művészeti ágakat (zene, képzőművészet, stb.) fokozottan és változatos eszközökkel propagálják. A módszertani útmu-

tatók nemcsak könyvtártani vagy irodalomfelhasználási kérdésekre, hanem a művészi tevékenység könyvtári segítségére is terjedjenek ki.

A megyei, járási és városi könyvtárak az ötéves terv végéig fejlesszék ki képzőművészeti állományukat sokoldalú, változatos gyűjteménnyé, s gondoskodjanak a legfontosabb magyar és külföldi reprodukciós anyag gyűjtéséről is. Gyűjteményük megfelelő részeiből művészettörténészek bevonásával rendszeresen rendezzenek ilyen kiállításokat, s mint hálózati központok gondoskodjanak arról is, hogy anyagukat vándorkiállítások és könyvtárközi kölcsönzés révén a kisebb könyvtárak olvasói számára is hozzáférhetővé tegyék.

A közművelődési könyvtárak minden típusa támogassa a művelődési otthonokban folyó művészeti nevelő munkát. A művészeti csoportok és a szakkörök tagjait vonják be a könyvtár olvasótáborába.

A világnézeti nevelőmunka szempontjából rendkívül fontos természettudományi ismeretterjesztő propaganda érdekében a megyei és nagyobb járási könyvtárakban könyvkiállítás-sorozatot kell indítani, amelynek tematikáját, forgatókönyvét, s a szükséges segédleteket a TIT-nek és a Megyei Könyvtárnak központilag kell kidolgoznia. E kiállításokat a nagyobb városokban TIT előadásokkal kapcsolják egybe. El kell készíteni járásonként a vándorkiállítások vázlatait, hogy a kisebb falusi könyvtárakban is felhasználhatók legyenek.

Az ipari munkásság részére össze kell állítani azoknak a természettudományos tudománytörténeti ismeretterjesztő műveknek az ajánló bibliográfiáját, amelyek elolvasásával könnyebbé válik a termelési folyamatok természettudományi alapjának megértése. Hasonló ajánló bibliográfiákat kell készíteni a termelőszövetkezeti akadémiák anyagához is.

A megyei könyvtárnak az a feladata a mezőgazdasági szakirodalom terjesztésében, hogy segítséget nyújtson a központilag előállított szakirodalmi tájékoztató kiadványok megyei propagandájához, gondoskodjanak az agrár-szakemberek részéről felmerülő tájékoztatási igényeknek a központi szakmai intézményhez történő eljuttatásáról, illetőleg azok kielégítéséről, saját állományukra és a könyvtárközi kölcsönzés lehetőségeire támaszkodva. A mezőgazdasági szakirodalom propagandáját elsősorban a termelést irányító szakemberekre (agronómusokra, tsz-elnökökre, brigádvezetőkre, stb.) kell összpontosítani.

Községekben szorgalmazni kell a termelőszövetkezeti kézikönyvtárak létrehozását a község termelésének megfelelően a termelőszövetkezetekben.

A körzeti és járási könyvtárakban mezőgazdasági kézikönyvtárakat kell szervezni.

Külön figyelmet kell fordítani az állattenyésztésben és a speciális mezőgazdasági ágazatokban (gyümölcs, szőlő és zöldségkertészet) foglalkoztatott szakmunkások szakirodalmi ellátására, beleértve a szakfolyóiratokkal való ellátást is.

Mind a termelőszövetkezetek termeléstírányító szakemberei, mind a speciális ágazatokban dolgozó szakmunkások számára biztosítani kell a szakfolyóiratellátást, folyóiratkölcsönzés útján is.

A műszaki és mezőgazdasági irodalom olvastatását szolgáló szakirodalmi propaganda érdekében a könyvtárak továbbra is vegyenek részt a mezőgazdasági és műszaki könyvhónapok, a szakíró és olvasó találkozók, szakkönyvkiállítások megszervezésében. Meg kell indítani a „művelt szakmunkás könyvtára” című aján-

lőbibliográfiai sorozatot, amelynek minden tagja egy-egy ipari, vagy mezőgazdasági szakma dolgozóinak számára tartalmazza a szakmai műveltség szempontjából elengedhetetlenül szükséges néhány szakkönyvet. Az ötéves terv első két évében a mezőgazdasági és a kiemelt iparágak munkásai számára kell e kiadványokat biztosítani, a tervidékszaki végére pedig az összes szakma dolgozóinak olyan példányszámban, hogy minden munkás kézhez kaphassa.

Részlet a göncruszakai községi könyvtárból.

A gyermekekkel kapcsolatos könyvtári munkának központi helyet kell kapnia a következő években. A legkorszerűbben dolgozó gyermekkönyvtárakban be-
vált eljárásokat ki kell terjeszteni minden olyan gyermekkönyvtárra, ahol főfoglalkozású könyvtáros dolgozik. A főfoglalkozású könyvtárossal működő, gyermekeknek is kiszolgáló könyvtárakban pedagógiai tanácsot kell létrehozni.

A gyermekeket a könyvtárak és iskola munkakapcsolata révén az oktatott ismeretanyag iránti sokoldalú érdeklődésre kell nevelni.

Különös figyelmet kell fordítani a gyermekek kézikönyv-használatának és általában a helybenolvasásnak a fejlesztésére.

Az úttörőmozgalom vezetőségével közösen útmutatót kell kiadni arról, hogy az olvasás a mozgalom tevékenységében ne különüljön el önálló munkaágként, hanem hassa át a foglalkozások minden ágát, tekintettel arra, hogy a próbázás, a szakköri munka, a táborozás, a nyomolvasás, az expedíció, a kulturális szemle csak az könyvek segítségével lehet tartalmas. Az úttörő munka jobban építsen a könyvtárakra, mert ezekben található meg a sokféle munkaágnak megfelelő irodalom.

ÁLLOMÁNYGYARAPÍTÁS

A közművelődési könyvtárak állományát a harmadik ötéves terv időszakában lehetőség szerint úgy kell fejleszteni, hogy a tanácsai könyvtárakban 1970-re 1000 lakosra átlagosan 2300 kötet jusson,

A lakosonként 2,3 kötetre való emelkedést nem szabad mechanikusan értelmezni, mert a legkisebb községekben a kötetek minimális számának magasabbnak kell lennie a fenti irányszám által meghatározott mennyiségnél, hogy a legkisebb könyvtár is megfelelő választékot nyújthasson olvasóinak.

A kisközségek állományának kiegészítését letéti ellátás útján, illetve a körzeti könyvtárak anyagából kell biztosítani.

Kívánatos, hogy 1970-re a tanácsai közművelődési könyvtárak állománya a lakossághoz viszonyítva a következőképpen alakuljon:

A lakosság lélekszáma	Az ötéves terv végére kívánatos kötetszám
1 000-ig	2 000
1 000—2 000-ig	2 000—3 000
2 000—3 000-ig	3 000—4 500
3 000—5 000-ig	4 500—7 000
5 000—8 000-ig	7 000—11 000
8 000—12 000-ig	11 000—23 000
12 000—16 000-ig	16 000—25 000
16 000—25 000-ig	20 000—30 000
25 000 felett	30 000—50 000

Tervszerűvé és folyamatossá kell tenni az állomány-
apasztást. Az elhasználódott, vagy elavult könyveket évenként rendszeresen ki kell venni a könyvtárak gyűjteményéből, az idevonatkozó rendelkezésnek megfelelően.

Az állomány fejlesztését illetően arra kell törekedni, hogy egy felnőtt olvasóra legalább 14, egy gyermek-
olvasóra pedig 8 kurrens kötet jusson.

Az állomány fejlesztésében tekintetbe kell venni az iskolák tantervi követelményeit.

II. RÁKÓCZI FERENC VÁROSI KÖNYVTÁR SZERVEZETI KÉRDÉSEK

A közművelődési könyvtárakban folyó munka hatékonyságának növelése érdekében még pontosabban és részletesebben kell kialakítani a különböző könyvtartípusok funkciórendszerét, rugalmasabbá kell tenni az adott szervezeti kereteket.

A közös fenntartású könyvtárak létrehozását kell szorgalmazni. (Lásd a 4/1965. sz. MM. ut.)

A megyei könyvtárat regionális könyvtárrá kell fejleszteni.

A megyei könyvtárat a műszaki, de különösen a mezőgazdasági és a pedagógiai szakirodalmi tájékoztatás megyei bázisává kell tenni. Ki kell fejleszteni kapcsolatait a megye területén levő termelő-üzemek műszaki és mezőgazdasági szakkönyvtáraival. A szakirodalmi ellátás terén is ki kell alakítani a megfelelő feladatmegosztást.

A járásai könyvtárakat a következő ötéves terv során alkalmassá kell tenni a községi könyvtárak eddigénél hatékonyabb módszertani irányítására.

Meg kell erősíteni a módszertani munka szakismereti alapját, arra való tekintettel, hogy a falusi könyvtárak megerősödése igényesebb munkát vár el a módszertani munkát végzőktől.

A könyvtári ellátás területén — érvényesíteni kell azt az elvet, hogy minden 3000 lakos fölötti közigazgatási egységnek rendelkeznie kell önálló elhelyezésű, főfoglalkozású, vagy legalább félfüggetlenített könyvtárossal működő könyvtárral. Ahol a lakosság száma

a 150-et eléri, vagy meghaladja, könyvkölcsönzőt kell létesíteni.

Könyvkölcsönzőket kell nyitni a nagykiterjedésű, több ezer lakosú községek belterületén is, ha a központi könyvtár távol esik. A belterületeken a könyvkölcsönzők telepítésénél azt kell szem előtt tartani, hogy minden ember részére a lakásától számított kb. 1—2 kilométeres körzeten belül könyvkölcsönzési lehetőséget biztosítsunk.

A faluközpontok várható kialakításával összefüggésben — a jelenleg kis községek tanácsainak megszűntetése miatt — a könyvtáraknak (mint intézményi egységeknek) a száma, a regionális tervek végrehajtásáig folyamatosan csökkenni fog. Ez azonban nem jár a könyvtári egységek számának csökkenésével, mert az ilyen településeken ezeket a továbbiakban fiókkönyvtárként kell működtetni.

A jellegzetesen kisközséges területeken fejleszteni kell a járási könyvtárból biztosított letéti ellátás rendszerét és ezzel fokozatosan fel kell készülni a körzeti ellátás végrehajtására.

A gazdaságilag kialakult településkörzetek közül 10 helyen körzeti könyvtárat kell létrehozni, főhivatású könyvtáros vezetésével.

Megyénkben a letéti cserék lebonyolítására minden 80 könyvtár számára egy szállító gépkocsi biztosítása indokolt.

A városokban a közművelődési könyvtárak három típusát kell kifejleszteni:

- városi jelentőségű,
- kerületi jelentőségű,
- helyi jelentőségű könyvtárakat (fiókkönyvtár).

A városi jelentőségű könyvtár a város központi területi könyvtára. Ezeknek a könyvtáraknak kell biztosítaniuk a felsőfokú szakkönyveket, általában a tudományos irodalmat, a legfontosabb idegen nyelvű irodalmat, a zenei anyagot, a nagy választékot nyújtó folyóiratállományt.

A kerületi jelentőségű könyvtár feladata a művelődni vágyók igényének kielégítése, a még mindig nagy tömegek alapvető műveltségi hiányainak pótlása, az átlagolvasó ellátása szépirodalommal, ismeretterjesztő irodalommal és szakirodalommal. Az általános tájékozódáshoz szükséges hírlapokat, folyóiratokat is a könyvtáraknak kell biztosítani. A könyvtáraknak elsőrendű feladatuk a még nem olvasók bevonása az olvasók táborába, az olvasási szokások általános kialakítása. Ennek megfelelően olvasmányos szépirodalmat, népszerű, sokak érdeklődésére számot tartó ismeretterjesztő irodalmat és alapfokú szakkönyveket kell gyűjteniük.

Az ötéves tervidőszakban a városokban annyi fiókkönyvtárat kívánatos létesíteni, illetve a meglévőket úgy kell fejleszteni, hogy azok területi elhelyezésükénél és nagyságuknál fogva biztosítani tudják valamennyi lakos számára a könyvekkel való ellátást, mégpedig úgy, hogy a város lakói minél rövidebb idő alatt, minél kevesebb gyaloglással jussanak el a könyvtárhoz.

Az erőtlen hivatali szakszervezeti könyvtárakat meg kell szüntetni.

A gyermekkönyvtárak számának növelésénél azt a normát kell szem előtt tartani, hogy minden 5000 lakoson felüli helységnek legyen gyermekrészlege.

A megyei könyvtár gyermekkönyvtárának feladata, hogy a megye területén működő gyermekkönyvtárak, gyermekrészlegek, továbbá a közösen kölcsönző könyvtárak gyermekszolgálatát, a maga sajátos vonat-

kozásaiban segítse, szakszerűbbé, színvonalasabbá, eredményesebbé tegye.

A megyei könyvtár könyvkötészete erőteljes fejlesztésre szorul. A munkaerő fejlesztésének mértékét és ütemét a megye területén működő tanácsai könyvtárak olvasólétszámának és kölcsönzési forgalmának növekedésével arányosan kell megállapítani. A teljesítmény fokozása és az önköltség csökkentése érdekében nor-

A miskolci Bartók Béla Művelődési Ház szakszervezeti könyvtára.

mákat kell kidolgozni. Ezzel párhuzamosan lépéseket kell tenni korszerű gépi berendezések beszerzése érdekében. A harmadik ötéves terv időszakában gondoskodni kell arról, hogy a könyvtári könyvek elhelyezésére megfelelő mennyiségű állvány és szekrény álljon rendelkezésre. E berendezési tárgyak biztosításához a tervszerű állami beruházás mellett is hangsúlyozottan szükséges, hogy a községfejlesztési alapból, a termelőszövetkezeti alapból, valamint a vállalati igazgatói alapból történő támogatás egy része ilyen célra fordítható.

A könyvtárak rossz elhelyezési viszonyainak megjavítása érdekében fontos célkitűzés, hogy a harmadik ötéves tervidőszak alatt a községi könyvtárak egyharmadát, építés, illetőleg bővítés útján korszerűsítsük (klubkönyvtárak létesítése).

A helyi tancsok és szakszervezetek, valamint a vállalatok igazgatói a törvényben megszabott feladatoknak eleget téve, gondoskodjanak a közművelődési könyvtárak kulturált elhelyezéséről és szakszerű felszereléséről.

Törekedni kell arra, hogy a falusi és üzemi könyvtárak a lehetőségek szerint művelődési otthonokba vagy másutt, de megfelelő nagyságú, önálló helyiségbe kerüljenek (1000 kötetre 20 négyzetméter).

Az ötéves terv végére el kell érni, hogy minden önálló közigazgatási egység központi könyvtára szabadpolcos kölcsönzést folytasson.

A háromezer lakoson felüli községekben meg kell teremteni a mindennapos kölcsönzés feltételeit, hogy

lehetővé válják a helybenolvasás, a folyóiratok használatának elterjedése, a rendszeres klubélet kialakítása.

Emelni kell a tiszteletdíjas könyvtárossal működő falusi könyvtárak és fiókkönyvtárak nyitvatartási idejét.

A jelenlegi szükségleteket felmérve, és az öt évre számított fejlődést, illetve lehetőségeit figyelembe véve, kívánatos biztosítani az 1000 lakoson aluli községekben a heti 12, az 1000—2000 lakos közötti községekben a heti 16—24, a 2000—3000 lakos közötti községekben a heti 24—36 munkaórára fizetett tiszteletdíjat.

Az ötéves terv időszakában mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy a könyvtári létszámkeretet a lehetőséghez képest arányba hozzuk a feladatokkal.

A létszámok felhasználásánál azt kell alapul venni, hogy az olvasószolgálati munkában 600—1000 olvasóra, a hálózati-módszertani munkában 30—35 könyvtárra kívánatos, hogy egy könyvtáros jusson.

Mivel a fenti célok eléréséhez az állami és társadalmi szervek közös erőfeszítése, erkölcsi és anyagi támogatása egyaránt szükséges, a helyi tervek elkészítése előtt a könyvbarát-bizottságok tárgyalják meg a tennivalókat, és javaslataikat a végrehajtó bizottságok is vitassák meg a szükséges határozatok meghozatala céljából.

A KÖNYVTERJESZTÉS ÉS KÖNYVPROPAGANDA FELADATAI

A könyvterjesztés és könyvpropaganda időszerű feladatai közül ezúttal két olyan kérdést ragadunk ki, amelyek a tanácsi népművelési hálózat munkájához a legszorosabban kapcsolódnak: a vidéki könyvterjesztés és könyvpropaganda munkájának támogatása, valamint a könyvnépszerűsítő akciók.

Szeretnénk ezúttal a megye kisebb településeire irányítani a figyelmet, ugyanis a paraszti háztartások könyvvásárlása a munkás és alkalmazotti családok vásárlásainak alig több, mint egytizede. A vidéki könyvforgalom fejlesztése mindenekelőtt kulturális szempontból fontos számunkra. Emellett figyelembe kell venni, hogy a könyvforgalom az állandó könyvvásárlók soraiban a legközelebbi években már nem növelhető számottevően. Új olvasókhoz kell eljutnunk: ilyenek a munkások elmaradottabb soraiban, mindenekelőtt a parasztság és a falusi lakosság más rétegeiben találhatók.

A könyvkiadás az elmúlt években messzemenően figyelembe vette a falu könyvigényét. A korlátozott szakfelügyeleti jog keretei között a népművelők már eddig is segítették a könyvterjesztők munkáját.

A segítség többek között abban nyilvánult meg, hogy kulturális rendezvényekkel támasztották alá a könyvnépszerűsítő akciók (Költészet Napja, Ünnepi Könyvhét, Őszi Megyei Könyvhét, Mezőgazdasági Könyvhónap) terjesztési tevékenységét. Több helyen már nemcsak az akciók alkalmával, de a mindennapi gyakorlatban is megvalósult a könyvterjesztés beillesztése a népművelési hálózat tevékenységébe.

Sajnos, azonban ez a gyakorlat még nem vált általánossá, és sok népművelő még nem tekinti a könyvterjesztést a népművelési munka szerves részének.

A vidéki könyvterjesztést a földművesszövetkezetek bonyolítják le elsősorban. A MESZÖV a nagyobb segítség igénylése mellett készséggel elismeri, sőt elvár-

ja a népművelési hálózat irányítását, ellenőrzését és természetesen nagyobb segítségét, s vállalja a beszámoló kötelezettséget is. Megadja a betekintési jogot a könyvterjesztési hálózat munkájába, elismeri a tanácsi művelődésügyi hálózat szakfelügyeleti jogkörét.

Javasoljuk, hogy a művelődésügyi osztályok elsősorban a következő kérdéseket vizsgálják szakfelügyeleti joguk érvényesítésekképpen:

1. Hogyan valósítják meg a földművesszövetkezeti szervek a könyvnek az árucikkek sorából való kiemelését, milyen módszereket alkalmaznak munkájukban?

Milyen mértékben valósult meg a földművesszövetkezeti aktivisták és más tömegszervezetek bevonása a könyvterjesztésbe?

A mozgalmi módszerek (házzól házza árusítás stb.) mellett, hogyan lehetne az szakszerű módszereket fejleszteni (megfelelő képzettséggel rendelkező bizományosok munkába állításával, ahol a jelenlegi könyvbizományos, illetve könyvesboltvezető nem megfelelő). Bár a kiválasztás elsősorban a szövetkezeti szervek feladata, mégis jó lenne, ha a művelődésügyi osztályok ehhez segítséget adnának. Vizsgálandó az is, hogy megfelelő-e az együttműködés a MESZÖV könyv-szakelődőjével?

2. Milyen erőfeszítést tesz az FMSZ annak érdekében, hogy a járasszékhelyek könyvforgalmának

Részlet az ózdi szakszervezeti könyvtárból.

fejlesztése mellett, elsősorban a községekben, emelkedjék a könyveladás, s ezen belül a paraszti olvasók könyvvásárlása?

Milyen a könyvterjesztés a termelőszövetkezetekben, az állami gazdaságokban és a gépállomásokon, van-e itt megfelelő bizományos?

3. Megfelelő-e a földművesszövetkezeti könyvesboltok és könyvbizományosok készletének választéka, a lényeges politikai—ideológiai mondanivalójú könyvek, a mai magyar szépirodalom, a mezőgazdasági könyvek milyen arányban foglalnak helyet

a választékban. Ebből a célból a járási tanács vb. művelődésügyi osztályának munkatársai időnként látogassák a könyvesboltokat és könyvbizományosokat.

4. Milyen a könyvesboltok és a könyvbizományosok ajánló és propagandamunkája? Megfelelően kiemelik-e a világnézetű nevelést segítő műveket és más fontos kiadványokat? Ahol arra lehetőség van, a képzetesebb könyvtáros adjon segítséget a gyengébben működő könyvbizományos ajánló és tájékoztató munkájához.

Az ellenőrzés mellett, a népművelési szervezeteknek milyen segítséget kell adniuk a földművelőszövetkezeti könyvterjesztés munkájához?

1. Számoltassák be a könyvesboltok vezetőit és bizományosokat munkájukról. Legcélszerűbbnek az látszik, ha a könyvtáros beszámoltatása alkalmával találunk erre módot. Helyes, ha a könyvtár munkájával egyidejűleg, az olvasási propaganda másik fontos közvetítőjének, a könyvterjesztőknek tevékenységét is vizsgálat alá vesszük.

Ezek a beszámoltatások történhetnek tanácsai vb-ülésen. A könyvbarát akcióbizottságok is tűzzék időnként napirendre a helyi könyvterjesztés problémáit. A most alakuló népművelési tanácsoknak is javasolhatja a művelődésügyi osztály, hogy a könyvterjesztés helyi kérdéseit tűzze napirendre.

2. Vizsgálni kell, hogy milyen az együttműködés a társadalmi szervezetekkel és a tömegszervezetekkel az irodalom és olvasás propagandájában. A művelődésügyi osztályok feladata ebben a munkában részt vevő valamennyi szerv munkájának egyeztetése. Külön kiemeljük a mezőgazdasági szakigazgatási szervezetekkel való együttműködés fontosságát a mezőgazdasági könyvek terjesztésének megjavítása érdekében.
3. Ahol a könyvtár megfelelő helyiséggel rendelkezik, tegyék lehetővé, hogy a kölcsönzési időben a könyvbizományos a könyvtárban is árusítsa.
4. Segítsék elő az iskolai könyvterjesztés munkájának továbbfejlesztését.
5. A TIT-tel, a mezőgazdasági szakirányító szervezetekkel és más intézményekkel együttműködve segítsék elő, hogy a különböző tanfolyamokon, ismeretterjesztő előadásokon rendszeres könyvpropaganda és könyvárusítás legyen.
6. A továbbképző tanfolyamok egyes előadásaira célszerű lenne meghívni a könyvesboltok vezetőit, nagyobb községek bizományosait. Ezt a gyakorlatot kellene követni mindaddig, amíg a vidéki könyvterjesztők szakoktatása meg nem oldódik.

KÖNYVNÉPSZERŰSÍTŐ AKCIÓK A HARMADIK ÖTÉVES TERVBEN

A második öt éves terv időszakában kétségkívül nagymértékben továbbfejlesztette irodalom- és könyvpropagandánkat és könyveink terjesztését a már korábban is megrendezett könyvnépszerűsítő akciók, megalapozottabbá tétele. Egyik-másik akciót sikerült társadalmi ügyé tenni. Az eredmények árnyoldala, hogy a népművelési hálózat és a terjesztő szervek erejét annyira lekötik az akciók, hogy a rendszeres propagandára olykor-olykor kevés idő jut.

Könyvterjesztő akciók a harmadik öt éves tervben:

1. Ünnepi Könyvhét

továbbra is legfontosabb könyvünnepeink. A legfontosabb célkitűzés továbbra is az új olvasók megnyerése, az olvasótábor szélesítése. Fontos, hogy a könyvolvasást az erre az időre összpontosított propaganda segítségével előtérbe állítsuk az egész kulturális propagandában.

A járásek többségében a művelődésügyi osztályok helyesen fogták fel feladatukat a könyvhét előkészítésében és lebonyolításában. Egyes helyeken azonban az utóbbi években bizonyos elszürküléssel találkozunk. Ez abból is adódik, hogy nem határoztuk meg eléggé pontosan a művelődésügyi osztályok feladatát. Ez okozta, hogy egyes helyeken a művelődésügyi osztályok szinte kizárólag az író—olvasó találkozó előkészítésében látták tennivalóikat. Helyesebb lenne ezt a feladatot a könyvtárakra bízni, míg a művelődésügyi osztályok, támaszkodva a könyvbarát akcióbizottságokra — a könyvhét egészéért feleljenek, tényleges irányító és ellenőrző funkciójuk legyen. Legfontosabb feladatunk a megyei kulturális szervek és tömegszervezetek munkájának egyeztetése, összefogása. A helyi viszonyoknak megfelelően, készítsenek koncepciózus tervet arra vonatkozóan, hogyan lehet az ünnepi alkalmat felhasználni az új olvasók megnyerésére.

Összegezve: a művelődésügyi osztályok és az előkészítő bizottságok az irodalompropaganda magasabb szintű feladataira összpontosítsák erőiket.

2. Továbbra is meg kell rendezni a Költészet Napját. Ez rövid, egy-két napra korlátozódó akció. Az irodalmi színpadoknak vannak megtisztelő feladataik.

Az Őszi Megyei Könyvheteiket az Ünnepi Könyvhéthez hasonló keretekben rendezik, azzal a lényeges különbséggel, hogy nem egy hétre korlátozódik az akció.

4. A Mezőgazdasági Könyvhónapot még egy ideig megrendezzük. A közeljövőben felállítandó Mezőgazdasági Könyvbarátok Körének megerősödésével lehetőséget látunk arra, hogy az új öt éves tervidőszak végére ezt a kampányt elhagyjuk, és helyette az előbb említett könyvklub szervezzen különböző időpontokban kiállítást, könyvvásárt, szakfilmvetítést, író—olvasó találkozót.

Hasonló tervünk van a Műszaki Könyvnapok megrendezésével is, néhány év múlva a műszaki klub folyamatosan, egész évben szervezhetne az üzemekben könyvnapokat. Egyébként a tanácsai népművelési szervekre ez az akció nem ró feladatokat. A kampányok helyett, egyre inkább szeretnénk megvalósítani, hogy a könyvterjesztés erőt hosszabb időre egy-egy területre összpontosítsuk és ott a helyi népművelési szervezetekkel együttműködve, igyekszünk elősegíteni az olvasás és könyvvásárlás propagandáját.

*Szakszervezetek Megyei Tanácsa
Kulturális Osztálya
Megyei Tanács VB.
Művelődésügyi Osztály*

Az ifjúság olvasóvá nevelése, az iskolai könyvtárak munkája

(Tapasztalatok a szerencsi járásban)

AZ OLVASÓVÁ NEVELÉS ELVI KÉRDÉSEI ÉS GYAKORLATI LEHETŐSÉGEI AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN

Pedagógiai munkánk egyik legfőbb feladata az olvasásra nevelés. Tantervünk is megköveteli, hogy „a tanító az olvasás megszerettetése céljából gondosan szervezze meg a tanulók önálló olvasását, s a 3. osztálytól kezdve használja fel az ifjúsági lapokat is. Késztesse ezek olvasására a tanulókat! Törekedjék osztályában ifjúsági könyvtár létesítésére!” A felső tagozatban pedig az irodalomtanítás „szerettesse meg az irodalmat, hogy a tanulók rendszeres olvasókká váljanak, gyönyörködni tudjanak az irodalmi alkotásokban, és fejlessze irodalmi, esztétikai ízlésüket”. A nevelési terv is megfogalmazza az esztétikai nevelés követelményei között, hogy a tanulónak „legyen igénye arra, hogy szabad idejét értékes művek olvasására használja fel. Bővítse az olvasott művek tematikáját! Elemi fokon legyen képes a szerkezet, a forma, a stílus sajátosságainak észlelésére, s tudatos élvezésére. Lássa meg a szépirodalmi alkotásokban a valóságos élet művészi képét! Ismerje meg a könyvtárhasználat szabályait! Rendszeresen vegye igénybe az iskolai kölcsönkönyvtárat és lakhelye közkönyvtárát! Ovjá a könyveket; kezdjen hozzá saját könyvtára megalapításához!”

A tankönyvi szemelvények jó színvonalú, korszerű elemzésével még korántsem teljesítettük ezeket a feladatokat. Irányítanunk kell a tanulókat a tantervi anyagon kívüli önálló olvasásra is, fel kell keltelnünk az olvasási kedvet. Tantervünk és tankönyvszerkesztőink kitűnően válogatták ki az irodalmi szemelvényeket, a kötelező olvasmányokat, de — tudjuk a „kötelező” jelleg eleve bizonyos fokú idegenkedést vált ki a gyermekben, tehát ezért is szükség van a tanulóknál önként választott, és helyes nevelői módszerekkel sugalmazott művek elolvasatására, és ezek kötetlenebb megbeszélésére is. Új tantervünk a 7. és 8. osztályban biztosít erre körülbelül 5—5 órát, de a 4., 5., 6. osztályban is kell lehetőséget találnunk a szabadon választott magánolvasmányok megbeszélésére. Elsősorban a szakkörök és úttörőfoglalkozások nyújtanak erre alkalmat, de egy kis leleményességgel a tanítási órát is jobban fel lehet használni az olvasóvá nevelésre, például rendszeresen szervezett könyvajánlással. Az óra legmegfelelőbb helyén mutassa be a könyvet a nevelő, mondja el, hogy milyen élményt nyújtott számára a könyv, vagy egy előre kijelölt tanuló beszéljen kedves könyvéről. Az így „ellopott” néhány perc bőségesen megtérül az olvasási kedv felkeltésében. Ezt a módszert láttam alkalmazni Jurcsák Erzsébet erdőbényei, Spéder Antal rátkai, Frits Zoltánné és Zergi Gáborné mádi, Búza Jánosné szerencsi, Nagy Zoltánné tokaji, Bárdos László baskói nevelők óráin. Törekvésünk csak akkor lehet eredményes, ha sikerül felkeltelnünk a tanulóknál az érdeklődést a könyv iránt,

ha megízleltetjük velük és elmélyítjük bennük az olvasás örömét.

Az otthoni önálló olvasást ajánlatos előkészíteni közös olvasással, mert ez fokozott élményt jelent a gyermekeknek. Különösen az alsóbb osztályokban, a 4., 5., 6. osztályban hasznos egy-egy mű részleteinek együttes olvasása. A közös olvasás az olvasóvá nevelés egyik alapformája. Láttam alkalmazni Gulyás Istvánné tatkaharkányi, Frits Zoltánné mádi tanárok szakközi munkájában. Hasznos még a felolvasás, a megbeszélő óra, ezek módszereit a szaktárgyi munkaközösségek vitassák meg! Sok esetben kérdéses az is, hogy adjunk-e minden alkalommal megfigyelési szempontokat az otthoni olvasáshoz. A szempontok az olvasást feltétlenül tudatosabbá teszik, viszont bizonyos mértékben korlátozzák a mű általános hatását, s a tanulók megfigyelési területét irányítva, gátolják a sajátos, egyéni észrevételek gyűjtését. A tapasztalat mégis amellett szól, hogy adjunk néhány olyan szempontot, amelyek elősegítik a mű megértését.

A tanulók magánolvasmányairól való napló vezetése szintén ajánlatos, de csak akkor, ha örömet jelent ez a munka a tanuló számára. Annyt feltétlenül el kell érni, hogy legalább jegyzékszerűen rögzítsék, amit olvastak. Később, ha már örömeik telik ebben a munkában, feljegyezhetik a szereplők nevét, megfogalmazhatják a cselekményt tömören, majd jellemezhetik a szereplőket, és sor kerülhet a tanulságok, a mondánivaló és a saját véleményük megfogalmazására is. Fontos a naplóvezetés, a lényeglátás fejlesztése és a tömör összegezés gyakorlása szempontjából is.

Az olvasmányok megbeszélésére séma nincs, úgy lesz vonzó, ha változatos a módszere. Hatásos az olvasóvá nevelés szempontjából ünnepélyes külsőségekkel megrendezni a könyvvitákat; összekötni könyvkiállítással, a tanulók által készített illusztrációk kiállításával, az író arcképének elhelyezésével, az alkalomhoz illő vers elmondatásával, néha vendégek meghívásával. A nevelés szempontjából igen értékes időszak az előkészítés munkája, mely sok tanulót foglalkoztathat. Ilyenre elég kevés példa akad még járásunkban: Búza Jánosné szerencsi, Nagy Zoltánné tokaji, Frits Zoltánné mádi, Varga Lászlóné taktaharkányi nevelők szakközi munkájában láttam.

Az olvasásra nevelés játékos formái a megjelenítések és az irodalmi vetélkedők, melyek kiegészítik és tarkítják az eddig felsoroltakat. A rögtönzött dramatizálások népszerűek és hasznosak lehetnek. Alkalmat ad a tanulók egyéniségének, leleményességének, előadóképességének megfigyelésére és fejlesztésére. Az irodalmi versenyek, vetélkedők is nagyon változatosak lehetnek. Az alsóbb osztályokban rendezhetnek elbeszélő versenyeket, ki tudja szebben, ízesebben elmondani a cselekményt? Lehet kezdeni a mesékkel, és fokozatosan nehezebb feladatokkal folytatni. Gondoljunk a gátlásokkal küzdők szerepeltetésére is!

Az irodalmi „Ki mit tud?” versenyeket is szeretik a gyermekek. Megrendezhetők egyetlen elolvasott könyv, vagy egy író több műve alapján, s igen hasznos az egyes témakörökből összeállított kérdéscsoport. Egy-egy felolvasott részletből fel kell ismerni a mű szerzőjét és a mű címét, esetleg a szóbanforgó szereplőt, illetve hőst.

Ezek után vizsgáljuk meg, mi a helyzet a szerencsi járásban?

HOGYAN BIZTOSÍTJÁK AZ ISKOLAI IFJÚSÁGI KÖNYVTÁRAK ÉS A TANÁCSI KÖNYVTÁRAK AZ OLVASÓVÁ NEVELÉS TÁRGYI FELTÉTELEIT?

39 iskolában a tanulók száma összesen:	12 223
Az ifjúsági könyvtárak állománya:	10 474
Ebből ismeretterjesztő:	1 460

Tehát a könyvállomány mennyiségileg is kevés, a helyes arány a szépirodalmi és az ismeretterjesztő művek megoszlásánál 70 százalék és 30 százalék, a járásunkban 86 és 14 százalék. Kötelező olvasmányokkal a megfelelő arányban rendelkezünk. A legjobb a 6. és 8. osztályban, ahol 3—3 tanulóra jut 1 könyv, a 7. osztályban 4 tanulóra, az 5. osztályban 5 tanulóra esik egy kötelező olvasmány. Leggyengébb a 4. osztályban, ahol 7 tanulóra jut egy kötet a kötelező olvasmányból. S ha figyelembe vesszük, hogy ebben a korban olvas a leglassabban a gyermek, még nehezebb a helyzet. Járásunk az ifjúsági könyvtár és a nevelői könyvtár fejlesztésére az utóbbi két évben a következő összegeket fordította:

az ifjúsági könyvtárra:	37 711,—
a nevelői könyvtárra:	51 161,—

Tehát jóval több a nevelői könyvtárra fordított összeg, pedig 70 százalékot kellene az ifjúsági könyvtár fejlesztésére fordítani.

Iskoláink 50 százalékban a könyvtár állományáról szakleltárt vezetnek címleltár helyett.

Az iskolai ifjúsági könyvtárat csak két helyen tudták önálló helyiségben elhelyezni, 15 helyen tanteremben, a tanári szobában 4 helyen, szekrényben 33 helyen van.

A kölcsönzési nyilvántartást 21 helyen a legelmáradottabb formában vezetik. Segítségét kell kérnünk a járási és községi könyvtáraktól a leltár és a kölcsönzési nyilvántartás vezetésének módszereihez. A járási községi könyvtárosai közül csak 9 nem pedagógus.

Az ajánlott olvasmányok közül a legtöbb könyvtárból hiányzanak: Móra: Rab ember fiai? Mikszáth: Beszélő köntös és a Gavallérok, Gogol: Revizor.

Az iskolai ifjúsági könyvtárakból 1964/65-ben 5540 tanuló kölcsönzött 21 258 kötet könyvet, 6693 tanuló egyáltalán nem vette igénybe a könyvtárat, s ez a tanulói ifjúság 54 százaléka.

A községi könyvtárakból 4485 tanuló 88 699 kötet könyvet kölcsönzött. A könyvtárat használó tanulók száma kevesebb, de több mint négyszeres mennyiségű könyvet kölcsönöztek, mint az iskolai könyvtárakból. Oka lehet ennek a nagyobb választék is.

MIT TETTÜNK AZ OLVASÓVÁ NEVELÉS ÉRDEKÉBEN?

A tankönyvi szemelvények elemzésének színvonala emelkedett, egyre több az olyan műelemzés, mely esztétikai élményt jelent a tanulók számára, például Istenes Jánosné irodalmi órái Bodrogkeresztúrrban, Nagy Zoltánné órái Tokajban, Szabó Zoltánné órája Tiszalúcon, Palágyi Béláné tállyai, Spéder Antal rátkai, Hegedűs Imréné és Kolozsvári Lászlóné szerencsi, Zsuffa Tibor monoki nevelők órái mintaszerűek voltak a tudatos olvasóvá nevelés szempontjából. A tanulók jártassága az irodalmi elemzésben osztályról osztályra fokozatosan fejlődik, önállóságuk egyre jobban kibontakozik. A kötelező olvasmányokat év elején biztosították a kartársak a különböző forrásokból (ifjúsági, községi, nevelői, a tanulók magánkönyvtára, jutalomkönyvek, bizományi könyvtárak útján). A tantervben ajánlott művek is a tanulók kezében voltak a felmérés időszakájában. A feldolgozás módszeréhez nagy segítséget nyújtó, Koltai Ferenc szerkesztésében megjelent, kézikönyvet sok nevelő megvette, a megbeszélésekhez a Magyartanítás is kitűnő ötleteket közöl, s ezek használata is segít abban, hogy az elmúlt évekhez viszonyítva, sokkal korszerűbben és ötletesebben történik a kötelező és ajánlott olvasmányok megbeszélése. Olvasónaplót általában vezetnek a tanulók a kötelező olvasmányokról, de a szempontok nem mindig megfelelőek. Ezek megbeszélése is a szaktárgyi munkaközösség feladata. Kísérletképpen, nem kötelező jelleggel, bevezetjük a Köznevelésben ajánlott játékos formájú olvasónaplót a tanulók egyéni olvasmányairól, ezek között a tantervben ajánlottakról elsősorban. A tiszalúci iskola részére beszereztünk körülbelül 60 darabot. Irodalmi szakkörök részére mindenütt népszerűsítjük, tanulók és nevelők egyaránt örülnek neki.

A hasznos olvasás mértékéről az év elején szervezett felméréssel nem győződtek meg a nevelők tudatosan és tervszerűen. Tematikus látogatásaim során igen hasznos írásbeli felmérést végeztem hét iskolában; Bodrogkeresztúrrban, Tokajban, Monokon, Csobajon, Tiszatardoson, Tállyán és Rátkán. Ez a felsorolás bizonyos rangsorolást is jelent a 8. osztályosok olvasóvá nevelése szempontjából.

A nyári szünetben olvasott művek egy tanulóra eső átlaga a következőképpen alakult:

Bodrogkeresztúr	7 mű
Monok	6,9 mű
Tokaj I.	6,8 mű
Csobaj	5,8 mű
Tiszatardos	3,2 mű
Tállya	7,9 mű
Rátka	2,7 mű

A 8. osztályos tanulók száma összesen 181. Közülük 14 semmit nem olvasott a nyári szünetben (7,7 százalék). Tokajban, Monokon minden tanuló olvasott a szünetben.

Az olvasott könyvek jellegéből következtetve, a tanulók érdeklődésére, első helyen állnak a történelmi tárgyú és kalandos ifjúsági regények, útleírások, vadásznaplók.

A tetszés indokolásából lehet következtetni, hogy meddig jutottak a művek megértésében és esztétikai élvezésében:

erkölcsi tanulsága tetszett:	89 esetben,
izgalmas cselekményéért:	71 esetben,
szép stílusáért:	70 esetben,

Ezekből az adatokból bizonyos tanulság vonható le: a jó eredmény a nevelők nevelésközpontú szemléletének a bizonyítéka, a tanulók egy részének fejletlenebb a lényeglátása, viszont az irodalmi—esztétikai nevelés terén elég jó eredményt értünk el. A tanulók fejlődése nem együtemű, ezért egyénileg kell foglalkoznunk velük egyes művek ajánlásakor.

Nagyon tanulságos a Monokon végzett, részletesebb elemző felmérés is. A 7. b. osztályban arra a kérdésre, hogy miért éppen a felsorolt műveket kölcsönzték a könyvtárból, a következőképpen válaszoltak:

társai ajánlották:	7 mű esetében,
a tanár ajánlotta:	6 mű esetében,
a címről következtetett a tanuló:	4 mű esetében.

Úgy érzem, hogy egyensúlyban van az ösztönös és az irányított olvasás.

Az olvasmányok felhasználásáról a következő kép alakult ki Monokon:

irodalom és történelem órán hasznosították az olvasottakat	15 esetben,
rajz órán	1 esetben,
földrajz órán	1 esetben,
élővilág órán.	2 esetben,
úttörő és szakköri foglalkozásokon csak tanuló társaikkal beszélt róla	8 esetben,
a felnőttek közötti beszélgetéskor használta fel	1 esetben,

Ezek az adatok figyelmeztetők az olvasottak tervszerűbb felhasználására!

A tanulók otthoni könyvtárainak adatai hét iskola 8. osztályaiban:

1—10	11—20	21—30	31—40	41—50	50	köteten felül
91	40	25	20	3	2	

tanulónak.

Nincs otthon könyve 27 tanulónak, ez az összes tanuló 14 százaléka. Legtöbb könyve van a tanulóknak Bodrogkeresztúron, Tokajban, Tállyán és Csobajon.

Az olvasás tervszerű, az iskolai oktató-nevelő munkával összehangolt irányítása érdekében a munkaközösségek osztályonkénti könyvjegyzéket állítottak össze. A történelemhez jórészt magam gyűjtöttem össze az irodalmat, az irodalomtörténethez sok segítséget nyújtottak Palágyi Béláné, Zergi Gáborné és Pataki János kartársak. Az anyagot sokszorosítva eljuttattuk a járás iskoláiba. Mivel minden nevelő egyhamar nem olvashat el minden javasolt ifjúsági könyvet, az 1965. decemberi továbbképzésen a munkaközösségi tagok vállalták 2—3 mű ismertetését, így az egész kollektíva felelősséget tud vállalni az összeállított könyvjegyzék használhatóságáért. Egyébként tantervi utasításunk ezt mondja: „A tanárok törekedjenek alapos tájékozottságra az ifjúsági irodalomban!” Természetesen, jegyzékeinket bővítjük az újonnan megjelenő kiadványokkal.

A községi könyvtárak munkájáról Tokajban szerettem közvetlen tapasztalatokat. Meglátogattam Oláh Istvánné könyvtárost munka közben, megállapítottam, hogy gazdag ifjúsági könyvanyaggal rendelkezik, modern, szabadpolcos kölcsönzést folytat. Megbeszéltem az olvasás irányításának összehangolását az iskolák oktató—nevelő munkájával. A járási könyvtárhoz is eljuttattam az általunk összeállított címjegyzéket, s így a két hálózat összehangoltan tud működni.

MILYEN PERSPEKTIVÁI VANNAK A MODERN OKTATÓ-NEVELŐ MUNKÁNAK ÉS A KÖNYVTÁRI MUNKA SZERVES, TARTALMAS KAPCSOLATÁNAK?

Még elég messze vagyunk attól, hogy az iskolai és az iskolán kívüli gyermekkönyvtárak munkája folyamatos, szerves és tartalmas kapcsolatba kerüljön az iskola munkájával. Pedig a rohamosan gyorsuló tudományos és technikai fejlődés pedagógiai konzekvenciáit le kell vonnunk, tanulóinkat alkalmasabbá kell tennünk a gyorsan változó világhoz, hogy maguk is aktív és pozitív tényezői legyenek a gyorsütemű fejlődésnek. Ilyen körülmények között sürget a tudásanyag szelektációjának szükségessége, a „keveset, de jobban” elv érvényesítése, vagyis a nélkülözhetetlen műveltségi törzsanyag szilárd és az alkalmazás szintjéig fejlesztett elsajátítása.

A tanításban, nevelésben az iskolának hatalmas versenytársai támadtak: a televízió, a film, a rádió, a sajtó, s nem utolsó helyen a könyvtárak. Ezek a műveltségterjesztő tényezők is tanítanak, nevelnek, s hatásuk sok esetben mélyebb és maradandóbb, mint az iskolai „direkt” tanulásé. Minde mellett az iskola jelentősége nem csökken, hanem növekszik. A modern iskolára vár az a feladat is, hogy segítsen a tanulóknak a különböző forrásokból eredő információk és impulzusok özönét szelektálni, feldolgozni és felhasználni. A mai iskolában még ritkán alkalmazott eljárás a tanuló önálló munkája a könyvvel — s különösen a tanítási órán. Előfordul számtan és nyelvtan órákon a differenciált osztályfoglalkoztatás keretében. A modern iskolára pedig éppen az olyan szituációk lesznek jellemzők, amikor a tanulók nemcsak tankönyvükkel, hanem egyéb könyvekkel is önállóan dolgoznak. Forrásmunkákat, folyóiratokat fognak böngészni, lexikonokat nézegetnek, s jegyzetelnek, s az ilyen önálló „kutató” munka alapján jutnak majd ismeretekhez. Az átadó jellegű tanítást, s az egykönyvűséget fel kell számolnunk. Ennélfogva a könyvek és könyvtárak szerepe a jövőben erőteljesen növekedni fog. A Szovjetunióban és az Egyesült Államokban már kísérleteznek ezzel a korszerű ismeretterjesztési móddal. A modern iskolának olyan gyermekkönyvtárra lesz szüksége, ahol megoldható a helyben olvasás, ahová áttevődhet az otthoni olvasás és tanulás egy része. Miskolcon már találkozunk ilyen iskolával.

A mindenoldalú fejlesztésnek egyik leghathatósabb eszköze lehet a könyv, de ehhez az is szükséges, hogy a könyvtárak állománya sokoldalú legyen. A jelenlegi arányok nem megnyugtatóak, még annak tudatában sem, hogy a szépirodalmat igen jól fel lehet használni a történelem, földrajz, sőt esetenként a természettudományok tanulásában is. Lényegesen nagyobb helyet kell adni az ifjúsági könyvtárakban az ismeretterjesztő irodalomnak.

A jövő perspektívájának ismeretében, jelenlegi feladatainkat jobban, korszerűbben, s eredményesebben tudjuk megoldani.

őzv. Botos Ferencé

Szakszervezeti könyvtárak a szocialista brigádok olvasottságának emeléséért

Jelentős helyet foglal el ma a szakszervezeti könyvtárak munkájában az üzemi szocialista brigádmozgalommal való törődés, annak támogatása. A könyvtárosok felismerték a mozgalom „kettős hasznát”, amely egyrészt a brigádtagok önművelődését segíti, másrészt a mozgalom jellegénél fogva, jelentősen emeli a könyvtárak olvasói létszámát. Ez a felismerés is ösztönzi őket arra, hogy minél hatékonyabban dolgozzanak a brigádtagok rendszeres olvasásra való megnyerése érdekében. Ösztönyszerűen hat továbbá az a tény, hogy egyre kevésbé maradnak magukra ebben a feladatban. Kétségtelen, hogy a könyvtáros sokat tehet az olvasómozgalom fejlesztéséért, de mégis keveset akkor, ha munkájához nem járul hozzá az üzem vezető kollektívájának segítségével. A Lenin Kohászati Művek legjobb üzemi könyvtárának, az acéltöntődének 1962-ben eddig elért legnagyobb 325-ös olvasólétszáma 1963-ban 238-ra csökkent, mert ebben az évben a könyvtáros magára maradt munkájában. Ezt az olvasólétszámot azóta sem tudta „visszaszerzeni” az egyébként kitűnő munkát végző könyvtáros. A példa sajnos nem egyedülálló. A szocialista brigádmozgalom ilyen „árnyoldalai” sok könyvtárosnak kedvét szegték — szerencsére, csak átmenetileg.

Elismerjük, hogy az üzemi szocialista brigádmozgalom vezetői, segítői szívesebben szorgalmazzák a „látványosabb eredményeket hozó brigádvállalásokat, melyek közvetlen hatása az üzem termelési növekedésében, tervének túlteljesítésében, a selejt, az önköltség csökkenésében, a dolgozók anyagi érdekeltségének növekedésében jelentkezik. Ez természetes, ezt kötelességünk minden erővel támogatni. Azonban most következik a néphevelők feladata, közvetett segítségével. Milyen az a dolgozó, hol tart az általános és szakmai műveltségben, hogy ezeket az eredményeket el tudja érni, évről évre tovább fokozni?

A termelés irányítói kiadják az utasítást egy-egy termelési feladat végrehajtására. A feladatot jól, vagy kevésbé jól szervezeten végrehajtják. Az eredmény konkrét, mérhető.

— A népművelés irányítói is kiadják az „utasítást” a művelődési feladatok végrehajtására. Eredmény... Itt most megállunk, mert egy olyan bonyolult és sokoldalú folyamat lényegéhez értünk, melyet mégsem hasonlíthatunk egy termelési folyamathoz, de mégis azzal van szoros összefüggésben, kölcsönhatásban. Végrehajtásához alapos felkészültségű, sokoldalú ismerettel, a dolgozók személyi adottságait is ismerő népművelési vezető-kollektíva szükséges; mely — elnézést kérek a hasonlatért — legalább olyan szervezett-ségű, mint a termelés irányítása. Ma egy-egy üzem népművelési irányítása gyakorlatilag az üzemi kultúrfelelős feladata. Közvetett segítőtársa a könyvtáros, a közönségszervező (ahol egyáltalán van) és esetleg egy könyvbizományos, aki ugyan nem tartozik szorosan az üzemi népművelés kereteibe (de miért?). Az üzemi könyvtárosnak nem kis feladatai vannak a maga területén, melyet még, — különösen nagyobb létszámú üzemeknél — segítőtárs igénybevételével is végez. De

milyen segítséget kap, vagy kaphat az üzemi kultúrfelelős, akinek kezébe az üzemi népművelés valamennyi szála kell hogy összefusson? Ez a hármaskollektíva ma nem lehet elegendő a megnövekedett népművelési feladatok ellátására. Időszerű lenne minden üzemben egy olyan népművelési bizottság életre hívása (6–8 tagú legalább, az üzem nagyságától függően), melyben az ismert „hármason” kívül helyt kapnának azok a népművelési aktívák, akik az üzem legjobb felkészült-ségű dolgozóiból tevődnének össze. Kivételesen szerencsés helyzetet teremthetne, ha e bizottságban műszaki vezető is helyet foglalna. E bizottság képes lehetne arra, hogy az üzem *termelési és művelődési egyensúlyát* összhangban tartsa. Azonban míg ez megvalósulhat, térjünk vissza üzemünk mai, tényleges helyzetére.

Való igaz, ahol nem talál őszinte támogatásra az üzemi népművelés, ott sokszor előbb bizonyítani kell, és nagy erőfeszítések árán lehet megszerezni a népművelés becsületét. Az MSZMP Központi Bizottságának ideológiai állásfoglalása hatékony segítséget adott az üzemi népművelés számára. Előterbe került a tudatformálás jelentősége. Megmutatkozik ez az azóta tett brigádvállalásokban is. Csökkentek a formális vállalások, melyek legtöbbször csak a névleges könyvtári beiratkozásokban merültek ki. A brigádok sokkal megtöbbször vállaltak feladatokat, önművelésüket célzó törekvéseik egységesebb képet mutatnak. Hozzájárult ehhez természetesen az értékelések felelősségteljesebb volta is. Erdemes néhány számadat tükrében is megvizsgálni a szocialista brigádok olvasottságának alakulását az elmúlt években a Lenin Kohászati Művekben és a Diósgyőri Gépgyárban. A Lenin Kohászati Művekben 1964-ben a beiratkozott olvasók 62 százaléka brigádtag volt. Ez az arányszám 1965-re 63,3 százalékra emelkedett. Az emelkedés természetesen magában rejti az üzemi olvasók számának általános emelkedését is. Erdemes megfigyelni azt, hogy míg az olvasók száma 18,4 százalékkal emelkedett 1964-hez képest, ezen belül a szocialista brigádtag-olvasók száma 20,6 százalékkal növekedett. Világosan következtethetünk arra, hogy az olvasók számának növekedésében előterbe került a szocialista brigádtag olvasottságának emelkedési tendenciája.

Hasonló törekvések jellemzik a Diósgyőri Gépgyár könyvtárainak munkáját is. 1964-re még adataink nincsenek az üzemi brigádok olvasottságáról. A könyvtárak fő feladata még az általában alacsony olvasottság erőteljes növelése. 1965-ben már fokozatosan előterbe kerül a szocialista brigádokkal való tudatosabb foglalkozás. Ennek eredményeként az év végére a beiratkozott olvasók 42,6 százaléka szocialista brigádtag volt. Az üzemben működő valamennyi brigád taglétszámát figyelembe véve, kiderül, hogy az összes brigádtagok 18,9 százaléka volt állandó olvasója 1965-ben a könyvtáraknak. Ez a felismerés is ösztönözte az üzem szakszervezeti bizottságát és nem utolsósorban a könyvtárosokat, hogy 1966-ban szinte már az év első munkanapjától kezdődően, feladatul tűzzék ki az

üzemi kultúrfelelősökkel karöltve, a szocialista brigádokkal való fokozottabb személyes foglalkozást is. Ennek máris komoly, számszerű eredményei mutatkoznak. Egy-két kiragadott példa a könyvtárak munkanaplójából: a III. telepen február 12-én egy brigád 16 tagja, február 19-én egy női brigád 12 tagja iratkozott be a könyvtárba. Az I. telepen február 16-án egy 7 tagú női brigád jelentkezett könyvtári olvasónak. A példák azt mutatják, hogy előtérbe került a kulturális brigádvállalások terén a rendszeres olvasásra való nevelés igénye.

A Lenin Kohászati Művek MEO üzemében a szocialista brigádok tagjainak 66,4 százaléka könyvtári olvasó. Hasonlóan a nemesacél kovácsműben 61,5 százalék és az energia gyárrészlegnél 50 százaléka a brigádtagoknak rendszeres látogatója volt könyvtárunknak 1965-ben. Ha még mélyebbre hatolunk az elemzésben, az említett számadatok értékét növeli az a tény, hogy például a MEO-nál az üzemi összlétszámunk 85 százaléka szocialista brigádtag. Másképpen jelentkezik az arány természetesen a MEO-nál — ahol az üzem létszáma 230 fő — és másképpen például az energia gyárrészlegnél, ahol az említett 50 százalékos olvasottság mögött 759 fős létszám rejlik.

Az említett példákat a legjobb üzemekből vettük, de törekvéseiben valamennyi üzemre jellemző. Természetesen, még mindig vannak üzemek, ahol a „látványosságok” dominálnak. A következőkben elmondandó példát klasszikus rossz példának nevezném. A Lenin Kohászati Művek vasöntöde üzeme már több éve, hogy elnyerte a „Szocialista üzem” címet. Ezt méltán ki is érdemelték és büszkék lehetnek eredményeikre. Azonban a jó, és gazdag állományú könyvtár olvasottsága évek óta nem több 20—22 százaléknál. Mi nem kételkedünk az évről évre tett vállalások teljesítésének értékében, de vitatjuk azt, hogy az üzem brigádvállalásainak kulturális része arányban van az általános népművelési céljaival. Az üzem-egyed része vidékről

bejáró dolgozó. Kézenfekvő lenne, hogy népművelési munkánk hatékonyabb eszközét — a könyvet — minél több bejáró dolgozóhoz eljuttatná, annál is inkább, mert a könyvtár olvasóinak mindössze 1 százaléka bejáró dolgozó. Bízunk abban, hogy az üzem vezetői hamarosan felismerik ennek a helyzetnek a tarthatatlanságát, és az 1966-os esztendőben mindent megtesznek annak érdekében, hogy az üzemi könyvtár olvasottsága jelentősen emelkedjen.

A megnövekedett feladatok sikeres végrehajtása érdekében bocsátotta ki a Lenin Kohászati Művek Szakszervezeti Bizottsága és Műszaki Igazgatósága közösen az „Irányelvek a Lenin Kohászati Művekben folyó szocialista versenyformák szervezési és tartalmi színvonalának fejlesztéséhez az 1966. évre” című füzetet. Az irányelvek részletesen taglalják a gyáron belül folyó különböző versenyformákat. Meghatározza továbbá az egyes gyárrészlegek vállalásainak fő irányát. Nagy erénye a füzetnek, hogy talán első ízben találkozzunk a szocialista brigádiversenyen belül folyó, az általános műveltség megszerzésének és továbbfejlesztésének konkrét formai meghatározásaival. A füzet felsorolja mindazokat a művelődési formákat, melyeket a brigádok a saját adottságaikhoz mérten vállalhatnak. A művelődési formák egyik önálló pontjaként olvashatjuk az üzemi könyvtár rendszeres látogatottságát. Mi, könyvtárosok reméljük, hogy egyre több brigád választja magának az önművelés e legkézenfekvőbb eszközét.

Az 1966-os év harmadik öt éves tervünk kezdete is. Az üzemekben folyó szocialista munkaverseny új lendületet kap. Kiemelkedő eredménye lesz az évnak pártunk IX. kongresszusa. Új versenyek, új vállalkozások, újabb munkasikerek jelzik majd a szocialista brigádmozgalom további erősödését, mely minden bizonnyal az olvasottság további növekedését is eredményezi.

Cserhádi János

Olvasószolgálat — termelési propaganda

A megyei tanács 1965. november 3-án tartott ülésén részletesen foglalkozott a népművelés termelési—műszaki propagandával kapcsolatos feladataival és az alábbi határozatokat hozta:

„Általánossá kell tenni a mezőgazdasági és ipari üzemekben egyaránt a „Technika Napja”-nak megrendezését. Fokozni kell a termelékenység növelését elősegítő műszaki könyvek, folyóiratok olvasottságát és hasonló filmek kihasználtságát. Az e vonatkozásban kifejtendő könyvtári munka hatékonyságának fokozása érdekében a tanács és szakszervezeti hálózat, valamint a művelődési otthon és könyvtári hálózat együttműködésének fokozása szükséges.

A népművelési eszközökkel történő szakképzés úgy alakuljon, hogy a szakképzésben részt vevő dolgozók ne rekedjenek meg a szakma szintjén. A szakképzés

csak úgy lesz időtálló, ha egész embert formál, ha fejlesztí az emberek általános műveltségét, erkölcsi ítélőképességét, ízlését is. A termelési propagandára való törekvés jusson kifejezésre az ismeretterjesztés belső arányainak megvalósításában. Meg kell oldani, hogy a termelési közösségek sokoldalú kialakításához szükséges feltételek biztosítva legyenek. Intézményeink mellett legyen technikus—agronómusi bázis. Tanácsaink és végrehajtó bizottságaink törekedjenek arra, hogy az üzemek, termelészövetkezetek gazdasági vezetői világosan lássák a termelés és a kulturális nevelés dialektikus kölcsönhatását. A gazdasági vezetők nemcsak a termelésért, a termelési tervek teljesítéséért felelősek, hanem a termelő emberről való gondoskodásért, kulturális nevelésükért is. A termelészövetkezeti zárszámadó közgyűléseken a vezetőség a gazdálkodá-

son túl, a dolgozók kulturális nevelése érdekében végzett tevékenységről is adjon számot.”

A megyei tanács fenti határozata arra kötelez bennünket, hogy a jelenlegi népművelési évad derekán behatóan vizsgáljuk meg a népművelésnek a termelést fokozó tevékenységét. Műszaki és gazdasági szakirodalmunk nem valami gazdag állományt képvisel könyvtárainkban. Ha a szakkönyvek forgalmát megvizsgáljuk, akkor derül ki, hogy bizony igen kevesen kölcsönzik ezt a keveset is. Pedig nem lehet közömbös számunkra, hogy a szakirodalom milyen mértékben érvényesíti korszerűsítő hatását mind az iparban, mind a mezőgazdaságban. Ahhoz, hogy szakirodalmunk betöltse rendeltetését, a könyvnek munkaeszközzé kell válnia. Könyvtáraink tesznek erőfeszítéseket annak érdekében, hogy a szakirodalom betöltse feladatát. Bibliográfiákat készítenek a különféle akadémiák, előadássorozatok hallgatói számára, könyvkiállításokat rendeznek termelési értekezletek, zárszámadások, különféle rendezvények alkalmával, helyenként személyes agitációval, könyvtárközi kölcsönzéssel, folyóiratokkal, szaklapokkal próbálják az érdeklődést a szakirodalom iránt felkelteni. Több könyvtárban vizsgálódtunk, és általában azt tapasztaltuk, hogy sok helyen a termelészövetkezeti tagok 1 százaléka sem tagja a könyvtáraknak, s a meglévő 1 százalék olvasási intenzitása rendkívül alacsony. Még rosszabb a helyzet, ha figyelembe vesszük azt a körülményt is, hogy éppen ez a réteg otthonában sem rendelkezik könyvtárral, újságra sem fizet elő, s általában mindenféle népművelési hatáson kívül marad.

Ezekről a tízezrekről kell fokozottabban gondoskodnunk. Elképzelhető, hogy ennek nem lesz eredményesebb módja, minthogy házhoz visszük a könyvet, de ezt is óvatosan kell megoldani. Vannak alkalmak, amelyek erre kitűnő lehetőséget nyújtanak. Ne várjunk azonnali, gyors eredményeket, s ne is főrekedjünk erre mindjárt, hanem fokozatosan próbáljunk a célig eljutni. Szerintünk elég, ha esetleg egy-két havonta egy-egy családot meg tudunk nyerni. A téli időszakban több család is összejön egy-egy háznál, s ezeket az alkalmakat helyes kihasználni. A témával kapcsolatban egy másik alkalommal már felolvasást lehet tartani, ha előzőleg az érdeklődést sikerült felkelteni.

Az ipari üzemekben igen sok bejáró munkás dolgozik. Nagyrésztük naponta utazik munkahelyére. Ezek az emberek a legnehezebben érhetők el a népművelési rendezvényeken. Az olvasásra viszont kitűnő alkalom nyílik az utazás ideje alatt a vonaton. Gyakran látni olvasó munkásokat, de a többség kártyázik, vagy tétlenségben szundikál. Pedig elképzelhető, hogy az első könyv elolvasása után rádőbbennek arra, hogy az utazás ideje hamarabb eltelik, másrészt élményt nyújt, ha olvasnak, vagy bővítik szakismereteiket.

Külön kell gondoskodni a műszaki szakemberek, technikusok, mérnökök szakirodalommal való ellátásáról. E szakemberek egy része megrekedt az iskolai tanulmányoknál. Nagyrészt a könyvtárakra hárul ennek a rétegnek a továbbképzése, műszaki és termelési tájékoztatása oly módon, hogy figyelmüket felhívjuk a megjelenő új szakkönyvekre, folyóiratokban, szaklapokban megjelent fontosabb cikkekre, tanulmányokra. A könyvtár és a műszaki vezetők közötti kapcsolat és együttműködés szükségessé teszi azt is, hogy a könyvtárosnak nagy vonalakban meg kell ismernie a település üzemének műszaki problémáit, fejlesztési terveit, a dolgozók szakmai és általános ismereteivel kapcsolatos követelményeket. El kell érni,

hogy a műszaki vezetők a könyvtárosban olyan segítő-társat találjanak, aki a termelés segítéséhez hozzá tud és akar járulni a munkások szakmai ismereteinek fokozásán keresztül.

Könyvtárosainknak nem lehet a jelenlegi helyzetbe belenyugodniuk, kutatniuk kell az utat, mely eredményekre vezet. Első lépésként ismételten az üzemekkel való együttműködés megteremtését ajánljuk. Ez feltétlenül megkönnyíti a további munkát és az eredmények gyors javulását.

A könyvtárak a jövőben is, ahol csak lehet, állítsák ki a rendezvény témájához kapcsolódó irodalmi műveket, adjanak ki ajánló jegyzéket a legfontosabb szakirodalomból. A folyóiratok megrendelésénél feltétlenül a helyi termelési irányzatnak megfelelő szaklapokat helyezték előtérbe.

Említést kell tennem még a járási könyvtárakban folyó diafilmkölcsönzésről. A diafilmek között sok olyan hasznos műszaki vonatkozású film is van, s ezek tervszerűbb felhasználását feltétlenül biztosítani kell.

A műszaki ismeretek terjesztésében igen nagy fontosságú az írásos propaganda. Itt most nem kívánok foglalkozni a mérnökök, technikusok színvonalának megfelelő folyóiratokkal, könyvekkel. Fontosabb számunkra, ha inkább a munkások, művezetők színvonalának megfelelő népszerűsítő műszaki irodalom néhány kérdését vetjük fel.

A folyóiratok közül a Népszerű Technika, az Újítók Lapja, az Autó—Motor, a Magyar Mezőgazdaság, a Szabad Föld, újabban az Élet és Tudomány fontos szerepet tölt be a technika eredményeinek megismertetésében. Az utóbbi időben egyre több — munkások számára írt — ismeretterjesztő könyv jelenik meg, de még ez sem elegendő. A szakszervezetek is adnak ki ismertetőket hasznos újításokról, technikai leírásokat a kiváló munkamódszerekről. Sajnos, könyvtáraink nem mindenütt tudják még a legszükségesebb szakirodalmat sem megrendelni, pedig indokolt lenne. A művelődési otthonoknak előfizetett lapok egy része helyett inkább a könyvtárak számára kellene szaklapokat rendelni, mert előfordul, hogy mind a művelődési otthonnak, mind a könyvtárnak 3—4 azonos újság jár, ezzel szemben 8—10 fontos folyóirat egyik helyre sem. E téren is érdemes lenne úgy koordinálni, hogy ésszerűbb megrendelésekkel több folyóiratot biztosítsunk.

A Mezőgazdasági Könyvhónap szakíróinak és a mezőgazdasági dolgozóknak találkozói is a szakismeret elmélyítését szolgálják. A könyvtárosok ezeket az alkalmakat megfelelően készítsék elő, de nem egyedül, hanem minden érdekelt szervevel közösen.

A műszaki írásos propaganda hatékonyságának feltételeit a Megyei Könyvtár komoly mértékben biztosította az igazán érdeklődők számára. A megye területén levő műszaki könyvtárak között létrehozta a kooperációt, ami kiterjed e könyvtárak könyv- és folyóiratállományának egységes feltáráására, a központi folyóirat és könyvkatalógus létesítésére, a dokumentációs munka kiszélesítésére és a nagy könyvtárak dokumentációs szolgáltatásának felhasználására és publikálására. Együttműködés jött létre a két legnagyobb ipari dokumentációs központtal: az Építőipari, valamint a Kohó- és Gépipari Minisztérium dokumentációs alközpontjával.

A külső kapcsolat mellett, a könyvtáron belül is megoldásra kerültek olyan feladatok, mint a szakirodalom megfelelő arányú kialakítása, a központi folyóiratkatalógus létrehozása, amely 39 intézmény,

üzem és vállalat foyóiratállományát tárja fel — mintegy 1400 féle folyóiratról van szó, elkészült a cikkatalógus, mely folyamatosan feltárja a folyóiratokban megjelenő legfrissebb szakirodalmat.

A szakirodalom iránt érdeklődők számára a feltételek megvalósulásában vannak, azok további fejlesztésére is vannak elképzelések és törekvések, csak az érdeklődés felkeltését és lehetőségek kihasználását kell most már biztosítani a termelés és a műszaki fejlesztés meggyorsítása érdekében.

A műszaki hetek szervezését és rendezését a megyei tanács határozata is előírja. Ezen a téren már vannak bevált módszereink, amik szélesebbkörű elterjesztésre várnak. Nagyon lényeges lépés az üzemekkel való kapcsolat megteremtése. A műszaki hetek előkészítésében és megrendezésében minden népművelési intézménynek egyforma intenzitással kell dolgoznia. A művelődési otthon aktuális műsoros rendezvényekről, a mozi szakfilmek vetítéséről, a könyvtár a szakirodalom beszerzéséről és propagálásáról, a könyvterjesztő vállalat szakkönyvek árusításáról, a TIT szakelőadásokról, a szakkörök tagjaik értesítéséről gondoskodjanak. Lehet szemlémi vetélkedőket rendezni a helyi termeléssel összefüggő kérdésekről, mint ahogy ezt tették az encsi járásban a „Hernádvölgyi

Kulturális Hetek” elnevezéssel, vagy a sátorlajújhelyi járásban a „Hegyaljai Napok” rendezvényeivel.

A termelési—műszaki propagandával kapcsolatos művelődési feladatok nem könnyűek. A célravezető módszerekre nehezen lehetne mindenütt beváltó recepteket adni. Ami az egyik helyen jó, a másik helyen nem biztos, hogy beválik. Nem azonosak sem a feltételek, sem az emberek, sem az igények. Annyi azonban bizonyos, hogy e feladatok megvalósításának mindenütt feltétele a széles segítőhálózatra való támaszkodás.

Összegezésként arra kérjük könyvtárosainkat, hogy a termelést és a népművelést dialektikus kölcsönhatásukban szemléljék. Rendezék először saját magukban ezt a kérdést, mert e szemléletnek más emberekben való kialakítása elképzelhetetlen anélkül, hogy mi magunk ne lássuk a kettő összefüggésének jelentőségét. Ahogy a termelés színvonala nem emelkedhet a szakmai műveltség fokozása nélkül, úgy a művelődés iránti igények és lehetőségek sem növekedhetnek a termelési szint fokozása nélkül.

Ennek a szemléletnek kell megfelelően érvényesülni népművelőink és intézményeink tevékenységében.

Laczkó József

Eseménynaptár és propagandamunka

Könyvtárunkban mintegy éve használjuk ezt a segédanyagot, amely a Könyvtártudományi és Módszertani Központ szerkesztésében jelenik meg. Ez a rövid idő is elég volt ahhoz, hogy néhány szót szóljak erről a hasznos kiadványról. A könyvtári munka igen sok területén fel lehet használni. Komoly segítséget nyújt a kiállítások rendezésénél, mivel közli mindazt a lehetőséget és anyagot, amit egy korszerű kiállítás megkövetel.

— Persze itt az is lemérhető, hogy egy-egy kiállításhoz milyen szegényes könyvanyaggal rendelkeznek még egy kiemelt községi könyvtár is. Bibliográfiai anyaga igen sok esetben kiegészített a kölcsönző—tájékoztató munkában. Szinte teljesen leveszi a gondot a könyvtáros válláról még olyan tekintetben is, hogy egy-egy rendezvényről milyen dia-, vagy hangosfilm, hanglezet használjunk. Hírt ad arról is, hogy milyen könyvtári kiadványok és kinek a kiadásában látnak napvilágot, mint hasznos könyvtári segédanyagok hol és hogyan szerezhetőek be.

Összefoglalva: amit az Eseménynaptár közöl, színvonalas és a gyakorlati munkában jól hasznosítható, de

a magam részéről mégis hiányolok valamit, és ez a következő: a könyvtári munkában, de az egész népművelés területén is, évről évre visszatérő feladat például a Mezőgazdasági Könyvhónap megrendezése. Az Eseménynaptár 1966. évi 1. száma csupán feliratokat közöl, de az 1965. évi sem adott mást, mint feliratot. Ezt azért érzem hiányosságnak, mert a községi könyvtárak a népszerű mezőgazdasági szakirodalmon túl, nem rendelkeznek komolyabb anyaggal, amiből éppen erre az alkalomra egy korszerű kiállítást össze lehetne állítani, vagy a könyvtárközi kölcsönzésnél nagyon jól lehetne hasznosítani. Egyébként ugyanez a helyzet a Műszaki Könyvheteknél is.

Még egy javaslatom volna: nagyon hasznos lenne, ha az Eseménynaptár az életrajzi adatoknál helységnévként nemcsak az író születési helyét közölné, hanem kitérne olyan fontosabb helyek közlésére is, ahol például az író, költő egy fontosabb műve íródott; például József Attila: Oda című verse Lillafüreden. Ugyanis a kisebb könyvtárakban nincs irodalmi lexikon, sem más olyan kézikönyv, melyből ilyen és hasonló adatok visszakereshetők, s ez a kiadvány elsősorban a kis könyvtáraknak nyújt segítséget. Ezek az adatok a helytörténeti, helyismereti ismeretterjesztést figyelembe véve, igen fontosak lennének. Természetesen, ilyen vonatkozásban a hálózati központok — a megyei könyvtárak — is elvégezhetik ezeket a helyenként szükségesnek tartott kiegészítéseket.

Juhász Ilona

Az igénykeltés néhány formája könyvtárban

Az a könyvtáros, aki szívügyének tekinti azt, hogy az olvasók minél szélesebb tábora igényelje a jó könyvet, az keresi a lehetőséget, hogy igényt támasszon, felkeltse az érdeklődést bizonyos emberekben, vagy bizonyos művek iránt. Ezekről a módszerekről szeretnék néhány gondolatot leírni. Mit tehet egy falusi könyvtáros az egyszerű munkásemberek között? Magam sem szeretem a fecsegést, ezért mindjárt a dolgok közepébe vágok. Az irodalom hatása a mondani-való időszerűségén is múlik. Meglepő a mohóság, ahogy Berkesi regényeit olvassák. Ezek a könyvek mai életünk problémáiról szólnak. Az időszerűség vitathatatlansága mellett, nagy szerepe van az igény felkeltésének is. Ilyenek a könyvajánlások, a televízió, az iskola, sajtó, könyvkereskedések kirakata, baráti körök ajánlása. A közelműtben adta a televízió Victor Hugo Nyomorultak című regényének televíziós változatát. Szinte tömegesen jöttek azzal a kéréssel, hogy ezt a regényt szeretnék elolvasni. Ezt aényt az is igazolja, hogy a televíziós adások inkább felkeltik az emberek olvasási igényét, és nem fosztják meg ettől az igénytől, még az egyszerűbb, kezdő olvasók esetében is csak ritkán. Persze más hatások is érik az olvasót. Ilyenek a kiállítások, plakátok, író—olvasó találkozók, katalógusok, vagy bibliográfiák szemlélése.

A legújabb könyvtárfejlesztési tervek háromezer lélekkel és hatszáz olvasóval rendelkező településhez függetlenített könyvtárvezetőt szeretnének adni, vagy legalább függetlenítést biztosítani egy pedagógus személyében. A függetlenítés után sem nélkülözhetik a könyvtárak a pedagógusok segítségét. Ugyanis a könyvtári munkához nemcsak műveltség kell, hanem nagy pedagógiai gyakorlat, emberekkel bántni tudás. Erre a falun élő nevelő — ha lelkiismeretesen végzi munkáját — nagyon alkalmas.

A szentiváni könyvtár túl van azon a „hősi” korokon, amikor még a könyvtár ügyét tizedrangúnak minősítették. Községemben az igények összehasonlíthatatlanul nagyobbak, mint 5—10 évvel ezelőtt. Az igények növekedése a könyvolvasás mértékénél is jelentkezik már. Évekig az olvasólétszám növelése töltötte ki igyekezetemnek nagy részét. 1965. év végén 583-ra emelkedett a rendszeres olvasók létszáma. Úgy gondolom, elérkezett az idő, hogy minőségileg jobb munkával erősítem az olvasás szeretetét.

Az igénykeltés munkája nem egyszerű. Döntő a könyvtáros műveltsége. Sok ember úgy jön a könyvtárba, hogy „tessék egy jó könyvet adni”! Ilyenkor kell a könyvtáros szakismerete, pedagógiai érzéke, emberismerete. Eleinte mindig az a fontos, hogy olyan könyvet kapjon az olvasó, amelyik megszeretteti vele a könyvtárba járást, bizalmat kelt a könyv ajánlója iránt. Később, a fokozatossági szempontokat betartva, már az irodalmi, politikai, világnézeti megfontolások diktálják a könyvtárosnak a könyv ajánlását,

A rádió, a televízió legtöbbször méltatja és közli az érdekesebb tudományos felfedezéseket, a tudósok életrajzát, egyes írók életét és munkáit. Az érdeklődés ilyenkor arra az íróra, vagy tudományra terelődik. Az érdeklődés hullámai a könyvtárig is eljutnak, s talán itt jelentkeznek a leghamarabb és legintenzívebben. Jönnek az érdeklődők, hogy a méltatott író műveiből milyen művek találhatók a könyvtárban.

Az érdeklődést felkeltő munkát elvégezhetem az Eseménynaptár tablóinak és az ezzel kapcsolatos bibliográfiák vastag kartonon való ügyes csoportosításával, kifüggesztésével, és néhány szavas ajánlással. Az iskola és a könyvtár feladata, hogy meg kell tanítani az önálló ismeretszerzésre a tanulót. Ez olyan formán történhet, hogy a szakos tanár, vagy az alsótagozatos nevelő felméri a közművelődési könyvtárban azoknak a műveknek a sorát, amelyek elmélyíthetik az oktatás anyagát.

A nevelő a tanítási órán közli a tanulókkal a megfelelő könyvek címét. A tanulók nagyrésze így rávezethető az önálló ismeretszerzésre. Ennek a megvalósítása könyvtáros és nevelő közös feladata. A félévi nevelési értekezletünkön kartársaim el is fogadták az önálló ismeretszerzésre szoktatásnak ezt a módját.

A könyvtári munkával foglalkozók előtt világossá vált az, hogy eredményesebb az irodalomnépszerűsítés és állományfeltárás eszközeivel segíteni az olvasót az önálló könyvkiválasztásban.

A rádió, a televízió, az iskola és a könyvtár igénykeltő munkája kettős célú.

Meggyőződésem, hogy az Eseménynaptár nagyszerű segédeszköz a könyvek sikeres ajánlásához, a figyelem irányításához. Ha a községi könyvtáros egy 50x100 cm-es keménypapíron az író arcképét, műveinek címét, vagy a könyvpiacon megjelenő könyveinek borítólapját felragasztja, részben máris eleget tett annak a követelménynek, hogy fel kell keltetni az olvasók kíváncsiságát, és tájékoztatni kell a művek tartalmáról. Ilyen személyi bibliográfiának az összeállítás nem nagy feladat, hiszen az Eseménynaptár kielégítő tájékoztatást nyújt. A montázs hatása az érdekesség és szemléletesség mellett, a tabló megfelelő elhelyezésétől is függ.

Az igénykeltés különböző módjai közül a könyvtáros azt választja ki, amelyik az adott körülmények között lehetséges és eredményes lehet. A kiállításokat a lehetőség szerint, egyeztettem az olvasók érdeklődési szempontjaival.

Nem törekedhetem teljességre. Ez a villanásszerű néhány gondolat csak szerény része lehet az igénykeltés sokoldalú, nagy munkájának.

Újlaky Dezső

A legkisebbek olvasmányai

EGY HASZNOS AJÁNLÓ BIBLIOGRÁFIARÓL

Szerkesztőségünk örömmel ad helyt az Országos Pedagógiai Könyvtár által megjelentetett tantárgyi bibliográfia első kötetéről szóló írásoknak. Szeretnénk felhívni az iskolai és községi könyvtárosok figyelmét erre a régóta várt kiadványra. Kérjük, hogy a továbbiakban is írják meg véleményüket, s azokat a módszereket, melyekkel a kiadvány anyagát hasznosítják.

A legfiatalabb olvasói korosztályba az általános iskola alsó tagozatába járó 6—10 éves gyermekek tartoznak. A könyvtári munkában megkülönböztetett figyelmet kell fordítanunk ezekre a kis iskolásokra. Már ebben az életkorban eldőlhet, milyen lesz a majdani serdülő, ifjú és felnőtt viszonya a könyvekhez, az olvasáshoz. Az első élmények meghatározó jelentőségét a személyiséglélektan nyomatékosan hangsúlyozza. Ervényes ez a tétel az olvasásra is. Az iskolában megszerzett olvasási készség gyakorlására nem elegendők a tantervbe illesztett olvasási órák. Ezért írja elő a hivatalos tantervi utasítás is, hogy „Az olvasási készség fejlesztése, az olvasás megszerettetése céljából gondosan szervezze meg a tanító a tanulók önálló olvasását.”

Abból az alapelvből kiindulva, hogy a kis iskolások olvastatásának alapvető a jelentősége, — jelentette meg az Országos Pedagógiai Könyvtár a „Tantárgyi bibliográfiák, általános iskolai sorozatának” 1. füzeteként, Károlyi Zsigmondné szerkesztésében a „Legkisebbek Olvasmányai” című ajánló bibliográfiát, az 1—4. osztályos tanulók, illetve nevelők és szülei számára. A bibliográfia elsődleges célja, „hogy segítséget adjon a pedagógusoknak a tantervben előírt anyaghoz kapcsolódó irodalom minél eredményesebb felhasználásához”. Anyagának összeállításánál a pedagógus-könyvtáros szakember szerkesztőt elsősorban a pedagógiai használhatóság szempontjai irányították. Az anyag tagolása a nevelési terv rendszeréhez igazodik.

Az ajánló bibliográfia tehát elsősorban az általános iskolai könyvtárosoknak, az ott tanító pedagógusoknak szolgálhat segédeszközként mindennapi oktató-nevelő munkájukhoz. Jól használhatják azonban a tanácsi könyvtárhálózatban dolgozó gyermekkönyvtárosok, s a gyermekolvasókkal foglalkozó egyéb könyvtárosok is.

Az ilyen jellegű válogató-bibliográfia annál inkább szükséges a gyakorlott könyvtáros számára is, mivel az elmúlt öt évben átlag másodnaponként jelent meg olyan könyv, amely a 6—10 éves korú gyermekek értelmi fejlettségi szintjének figyelembevételével, e korosztály számára készült. Ebben a napról napra rohamosan gyarapodó kiadványtömegben már nem igazíthat el megbízhatóan pusztán a jó könyvtárosi érzék. A bibliográfia annotációi nagyon megkönnyítik a tájékozódást a különféle tárgyú gyermekirodalmi kiadványfajtákban, egyúttal pedig az ismertetett művek pedagógiai értékéről is számot adnak. Ugyanakkor közli az egyes művekről megjelent folyóiratcikkek adatait is. További segítséget nyújt a bibliográfia azzal, hogy részletesen felsorolja, milyen iskolai témákhoz, tantervi anyagrészekhez használható az ismertetett könyv. Ha egy művet több tantárgyi, vagy nevelési témával kapcsolatban lehet ajánlani, erről utalók tájékoztatnak.

A név- és cím-mutatón kívül, külön tantárgyi mutató könnyíti meg a jól áttekinthetően szerkesztett bibliográfia használatát. A különféle művekből közölt, szövegtörzsek illusztrációk sem csupán élénkítő céllal kerültek a kiadványba, hanem a szemléltetéshez felhasználható képanyagból nyújtanak ízelítőt.

A legjobb bibliográfia sem pótolhatja azonban magukat a könyveket. A szerkesztő maga figyelmeztet: „A jó olvasmány valóban átütő hatását, a gyermekirodalomnak az oktatásba való beépítését... csak akkor lehet biztosítani, ha a tanuló könnyen hozzájut az ajánlott könyvhöz. A könyvtárosoknak tehát fokozott figyelmet kell fordítani arra, hogy a bibliográfiai sorozatban megjelölt könyveket több példányban megvásároltassák.”

Ehhez még annyi a hozzáfűzni valónk: a bibliográfiában ismertetett gyermekkönyvek megkedveltetésére legilletékesebbek a könyvtárosok, s az alsótagozatos tanítók. Ennek első feltétele természetesen az, hogy maguk is állandó, eleven kapcsolatban legyenek a könyvekkel. Nekik hivatalból illik, hivatásukból következően pedig kötelességük ismerniök a gyermekirodalmat. Ez számukra szakirodalomnak számít.

Berecz József

Az olvasóvá nevelés napjainkban egyre inkább előtérbe kerül feladatává válik könyvtárosoknak, nevelőknek, irodalombarátoknak egyaránt. Ezt a munkát nem lehet elég korán kezdeni. Már az óvodáskorú gyermekkel igyekezzünk megismertetni, megszerettetni a könyvet, hogy az életreszóló barátjukká váljon. A 3—6 éves gyermekek kezébe természetesen még csak színes képekkel ellátott könyvek kerülnek, melyeknek rövid szövegét a szülő, vagy az óvónő olvassa fel a kis apróságoknak, hogy ők azután a kép alapján újra és újra elmeséljék, esetleg a verset megtanulják.

Már itt is az életkornak, fejlettségnek megfelelően kell kiválasztani az anyagot, úgyelve arra, hogy ezek

a művek valóban gyarapítsák a gyermek ismereteit, gazdagítsák élményvilágukat. Még körültekintőbb, tudatosabb munkára, nagyobb tervszerűsége van szükség az iskoláskorú gyermekek olvasóvá nevelése terén. Itt már tantervi követelmény az irodalom megszerettetése a tanulókkal, s az irodalmi alkotásokban való gyönyörködni tudás kifejlesztése. Hogy a tantervi követelményekhez kapcsolódó irodalmat minél eredményesebben felhasználhassuk, a Pedagógiai Könyvtár is segítségünkre siet tantárgyi bibliográfiák összeállításával. Ilyen elgondolásokkal született meg a legkisebbek olvasmányait ajánló bibliográfia. A gondosan, újszerűen szerkesztett tematikus válogatású könyv tudatos pedagógiai munka megvalósítását sugalmazza. Anyaga igen gazdag tartalmi, műfaji szempontból, de változatos is. Az olvasásra nevelésnek változatos módszereire kell törekednie a nevelőknek, hogy munkája eredménnyel járjon. A legkisebbeknél ezen a téren is a játékoság érvényesítése a legcélravezetőbb módszer. Ha a tanulónak bemutatjuk az ajánlott könyvet, esetleg rövid részleteket olvasunk fel belőle, már felkeltettük az érdeklődését, és kedvet ébresztünk benne az olvasásra. A felolvasó és megbeszélő órák szervezése szintén igen kedvezően befolyásolja a tanulók olvasási kedvét.

Igen kedvelt a tanulók körében a mű egyes részleteinek megjelenítése, a rögtönzött dramatizálás. Az ilyen

eseményeket természetesen a mű elolvasása előzi meg. A játéknak igen nagy jelentősége abban van, hogy a hősök jellemének és viselkedésének megfigyeltetésére, átélésére készíti a tanulókat. Az olvasott művekből rendezhetünk „KI MIT TUD” versenyeket, vetélkedőket. Ezek játékos formái az olvasóvá nevelésnek, és igen alkalmasak, különösen kicsik között az irodalmi művek megismertetésére, megszerettetésére.

Egyszerűbb feladatokból indulunk ki, kezdetjük a népmesék elmondatásával, és fokozatosan nehezebb-nehezebb feladatokat tűzünk ki. Mielőtt kiválasztanánk a tanulók részére elolvasásra javasolt műveket, tisztázzuk magunkban, hogy milyen célt akarunk elérni, milyen módszert fogunk alkalmazni. Az olvasás alkalmával időnként pár kérdéssel tájékozódjunk arról, hogy a tanulók helyesen olvasnak-e egyébként ezek a kérdések az olvasás ébrentartását is jól szolgálják.

A tanulók tervszerű olvasásának tudatos irányításához ad segítséget a Legkisebbek olvasmányai című bibliográfia, amely így hozzájárul iskolai munkánk egyik fontos feladatának, az ifjúság olvasóvá nevelésének sikeres megvalósításához.

Kíváncsian várjuk a további köteteket, reméljük, nem váratnak sokáig magukra.

Nagy Zoltánné

Egy értekezlet margójára

Nemrégiben vettem részt a Borsod megyei könyvtárosok konferenciáján Miskolcon, ahol Sallai István, a KMK főosztályvezetője és Mikó Zoltán, a fővárosi Szabó Ervin Könyvtár osztályvezető helyettese tartottak előadást a szabadpolcos olvasószolgálatról, valamint a könyvtárak és egyéb művelődésügyi intézmények kapcsolatáról. A vitaindító előadások és a hozzászólások során számos elvi, szemléleti és pedagógiai kérdés merült fel a korszerű ismeretterjesztés témaköréből. Többek között olyanok, amelyeknek megvalósítása részben könyvtárosi feladat, részben művelődésügyi szerveink közös összefogásával valósítható meg. De megvalósítható! Melyek ezek? Mindenekelőtt az ismeretterjesztés új formái. Ma falun valahogyan nem elég nagy az érdeklődés az ismeretterjesztő előadások iránt. Úgy gondolom, valahol valamit elrontottunk. Természetesen, csak az ismeretterjesztő előadások — az érdeklődés vonatkozásában — nem vetélkedhetnek az audovizuális eszközök hatásával, de különösen nem a tv műsorával, mely garmadával önti az olyan filmeket is, amelyek csak arra jók, hogy elkápráztassák azokat, akik most ismerkednek magával a filmmel, mert most látnak először filmet, s ezek szorítják háttérbe az igazi népművelő feladatokat.

Egy ismeretterjesztő előadás lehet részeiben és egészében is jó, de csak akkor van értelme, ha annak tartalma megfelelő érdeklődést is biztosít, ha a hallgatóban gondolatok támadnak a hallottakról, s igénye támad, hogy másokkal is beszéljen a leglényegesebb kérdésekről.

Önkéntelenül felvetődik a kérdés, hogy mi könyvtá-

rosok, falusi népművelők, tanárok és nem tanárok, s mindazok, akik hivatva vagyunk korunk népművelési problémáit megoldani, megtettünk-e mindent azért, hogy a mennyiség és minőség dialektikájában a minőség domináljon?

Mennyiségileg talán igen. Hiszen az évenként megtervezett, és a művelődésügyi szervek által jóváhagyott népművelési munkatervet gyakorlati megvalósítása kötelező feladatunk. A minőség azonban háttérbe szorul a mennyiség mögött. És itt nem is azokra az ismeretterjesztő előadásokra gondolok, amelyek megtartására szakembert hívunk meg, hiszen ők az előadás sikeréért tudásuknak megfelelően, mindent megtesznek, hanem azokra az anketokra, író—olvasó találkozóakra, könyvismertetésekre, irodalmi rendezvényekre, amelyek hivatva vannak korunk legfontosabb társadalmi problémáinak megértésére, helyes értékelésére, az irodalmi ízlés, a kultúrált magatartás, a kulturált szórakozás, az esztétikai érzék kifejlesztésére. Természetesen, meg nem oldhatunk végérvényesen semmit, csupán arról lehet szó, hogy egy kérdés jelenlegi állását megvizsgálva, a legfontosabb feladatok megoldását elősegítsük.

Sallai István előadásában különösen az iskolai oktafó-nevelő munka és a népművelés korszerű formáinak összekapcsolása tetszett. A könyvtárosi szemlélet és a tanári gyakorlat összekapcsolásának módszereit vizsgálta. Számomra az előadásokban felmerült kérdések gyakorlati megvalósítása jelenti a legizgalmasabb tanári—könyvtárosi feladatot. Fő probléma: az önálló ismeretterjesztés kibontakoztatása, fejleszté-

se, a szerzett ismeretek alkalmazásának pedagógiája. Miért? Mert ma még két forrásként hat az irodalom-órák leckeanyaga és a könyvtárban szerzett ismeretanyag, még ott is, ahol a könyvtáros magyarszakos tanár. Ezen változtani úgy érzem — a kor igénye, de ma még csak igénye. Mert a két forrás szintetizálása mind a jellemnevelés, mind a készségek fejlesztésében igen bonyolult tanári feladat, amire az általános iskola 5., 6. osztályában alig van lehetőség, a 7., 8. osztályban is csak 5—5 óra áll rendelkezésünkre, s tanári szemléletünkben sem él még intézményesen az ilyen jellegű szintézis igénye. Az önálló ismeretszerzésre felépített irodalmi dolgozatok, az azokhoz olvasottak feldolgozása csak a legjobbak produkciója lehet, ami összefügg a tehetségek kinevelésével, a műfajok tudatos megtervezésével és az olvasás irányításával.

Az audovizuális jellegű, a szórakozásban szerzett ismeretanyag és az irodalomórán kapott lecke összefügsbe hozása az előbbieks sokszínűsége miatt ma még igen ritka gyakorlat. Különösen ott, ahol a könyvtáros pedagógiailag nem elégsé képzett, vagy a tanár nem ismeri a könyvtárnak a tanulóira gyakorolt hatását.

Mégis, mi valósítható meg már ma a két előadás hatása alapján?

1. A könyvtáros és a tanár szorosabb kapcsolata, a tantervi szemlélet ismerete a könyvtárosnál, a könyvtár szerepének tudatos beépítése minden tantárgy tanításánál.

2. Az első lökést az önálló ismeretszerzésben az óra adja meg, de ezt tovább kell fejleszteni a könyvtár segítségével.

3. A 7., 8. osztályokban rendelkezésünkre álló órakeret felhasználása alkalmával, túl kell jutnunk a lecke-szerű összegezésen.

4. Valamennyi kérdés eredményes megoldási formája a könyvbarát szakkör, ahol az önálló ismeretszerzés és annak gyakorlati megvalósítása intézményesen is kiléphet az órakeret leckeszerűségéből.

Végezetül annyit, hogy égetően szükség van korunkban a korszerűség fogalmának tisztázására. Mi, akik e két nagyszerű előadás hallgatói lehetünk, nagy segítséget kaptunk a népművelés, a könyvtári munka korszerűségének elméleti és gyakorlati megvalósításához. Jó lenne, ha a jövőben sok ilyen előadást hallhatnánk mindnyájan: falusi népművelők és pedagógusok.

Rézműves Jánosné

A miskolci járás községi tanácsai a könyvtárakért

Sok könyvtáros ajkáról hangzott el már e keserű panasz: a tanács nem törődik a könyvtárral, nem gondoskodik helyiségről, ahol pedig helyiség van, annak fűtéséről, takarításáról. Valóban ez volna az általános tapasztalat? Talán mégsem helyes az általánosítás, mert vannak pozitív tapasztalataink is, amik az ellenkezőjét igazolják. Elmondhatom ezt a miskolci járás több községi tanácsáról is. Viszont igaz az is, hogy sok tanács még a mai napig sem ismerte fel a könyvtár kultúrpolitikai jelentőségét, s ezért nem tekintik szíviügyüknek a könyvtárral való törődést. De mi ennek az oka? Véleményem szerint, szemléletbeli hiányosságra vezethető vissza, de sok esetben nemtörődömségre. Ez utóbbi megváltoztatása jelenti a nagyobb gondot. Az emberek szemléletét türelmes, nevelő munkával előbb-utóbb meg lehet változtatni, amit jó néhány példánk is bizonyít. Sokan nem is gondolják, hogy az immár három éven át egy-egy alkalommal megszervezett tapasztalatsere látogatás mennyire jó módszere ennek a nevelő munkának. Olyan tanácsvezetőket vittünk el más járások községi könyvtáraiba, akiknél a községi könyvtár előrehaladását éppen szemléletbeli hibák hátráltatták. Így összehasonlíthaták az otthoni helyzetet a látottakkal. Az eredményeket bizonyítja az a tény is, hogy az akkor látottak ma már a miskolci járás sok községében is láthatók, ma már ezekbe a községekbe is eljönnek tapasztalatokat gyűjteni. A megváltozott körülmények között megvál-

tozott a munka színvonala is. Nem kis eredménynek tartom azt sem, hogy az elmúlt évben legtöbb könyvtárnál az állományellenőrzést a községi tanács egy-egy képviselőjének jelenlétében hajtottuk végre. Alacsonkán a tanácselnök személyesen vezette az ellenőrzést. Úgy nyilatkozott a végén, hogy megérte ez a munka, mert így közelebbről megismerhette a könyvtár állományát. Ugyanígy történt ez Kesznyétenben, Harsányban, Körömben, Berzéken és még több helyen. Lát ez nem eredmény? Az arnóti községi tanács elnöke a könyvtárossal közösen szervezte meg egyik rendezvényüket, hogy maga is megismerje ezt a munkát, örömeit és nehézségeit. Hernádnémetiben, a járás egyik legrosszabb, legmostohább könyvtári viszonyai uralkodtak éveken át. (A helyzet végleges megváltoztatása még nem fejeződött be.) Ha valahol érezhető volt a községi tanács vezetőinek szemléletbeli hibája, olykor nemtörődömsége, akkor ebben a községben hatványozottabban.

Ebben a községben is megváltozott az elképzelés és a segítőszándék. Azóta már helyiséget, felszerelést biztosítottak itt is, s ha nem akadozna a felújítási munka, ma már korszerű könyvtárban folyhatna az olvasószolgálati munka. Szeretném, ha őszinte véleményem ösztönzőleg hatna a további munkára is, s minél előbb megoldódna ennek a könyvtárnak az évek óta húzódo problémája.

Az nem új, hogy a tanácsok időnként beszámoltatják a könyvtárost a végzett munkáról, és határozato-

kat hoznak a munka megjavítására. Sajnos, a határozatok legtöbb helyen még formálisak, papíron maradnak. De követendő kezdeményezésnek tartom ezt a módszert, amit a járási tanács is alkalmazott; könyvtárunkban tartotta meg azt az ülést, amelyen a könyvtár munkáját tárgyalta. Ugyanez történt Szirmabesenyőn, Ónodon, Sajóládon is, ahol ma már megváltozott körülmények között dolgoznak.

A pozitív példák mellett, sajnos elég sok negatív tapasztalatunk is van. Kondórol gyakran kapunk levelet,

melyben panaszkodnak a helyiség fűtetlenségéről, takarítási problémákról, s bizony, az ilyen, látszólag apróságok sok esetben veszik el a könyvtárosok kedvét a további munkától.

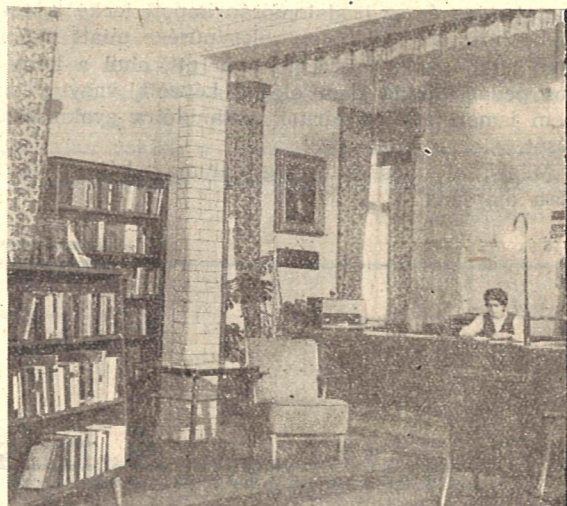
Összefoglalva: a miskolci járásban a községi könyvtárak tartalmi munkájában fontos tényezőként ismerhető fel a községi tanácsok felelősségteljes munkája is, vagy éppen mulasztása.

Serfőző János

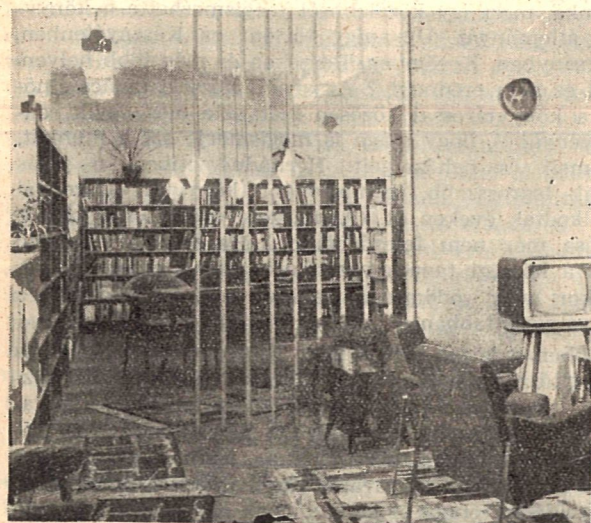
A sajobábonyi községi tanács 2 helyiséget biztosított a községi könyvtár jobb elhelyezésére. Hozzájárult a könyvtár új bútorzatának megvásárlásához is. A közeljövőben már korszerű környezetben fogadhatja az olvasókat az eddig is jól működő községi könyvtár.

Sajópetri községben is önálló helyiséget biztosított a községi tanács a könyvtárnak. Ezzel a miskolci járásban, mely eddig a könyvtárak elhelyezését illetően igen rossz helyen állt, a legtöbbször szaporodott a korszerű könyvtárak száma. A járási és községi tanácsok irányító munkája itt is érezhető jó hatását.

A kesznyéteni községi könyvtár korábban nagyon lemaradt a második ötéves terv teljesítését illetően. A község társadalmi szervei könyvbarát heteket szerveztek, s itt elsősorban az olvasók szervezésével foglalkoztak. Lemaradásukat pótolni tudták, most már az a fontos, hogy a társadalmi szervek abban is segítséget nyújtsanak a könyvtárosnak, hogy az új olvasók rendszeres könyvtárlátogatóvá váljanak.

Részlet a sajoszentpéteri járási könyvtárból.

1966. február 17-én felavatták Sárospatakon a községi könyvtár új helyiségét.

Elkészült Kazincbarcikán a város történetét feldolgozó bibliográfia. Érdekességként jegyezzük meg, hogy az első adatot a településre vonatkozóan 1272-ből találták. A városi könyvtár felhívást intézett a különböző intézményekhez és a város lakóihoz, hogy a várossá válást dokumentáló fényképeket, hivatalos iratokat, vagy azok másolatát juttassák el a városi könyvtár archívumába. Ennek a felhívásnak a következtében került a városi könyvtár tulajdonába a város telepítéséről szóló utasítás eredeti okirata.

*

A kazincbarcikai városi könyvtár elhatározta, hogy a városban élő művészeknek kiállítási lehetőséget biztosít. Még jelenlegi szűkös körülmények között is törekszik a könyvtár arra, hogy nyilvánosságot biztosítson az ott élő és alkotó íróknak, költőknek, képzőművészeknek. Másutt is követhető kezdeményezésükhöz sok sikert kívánunk!

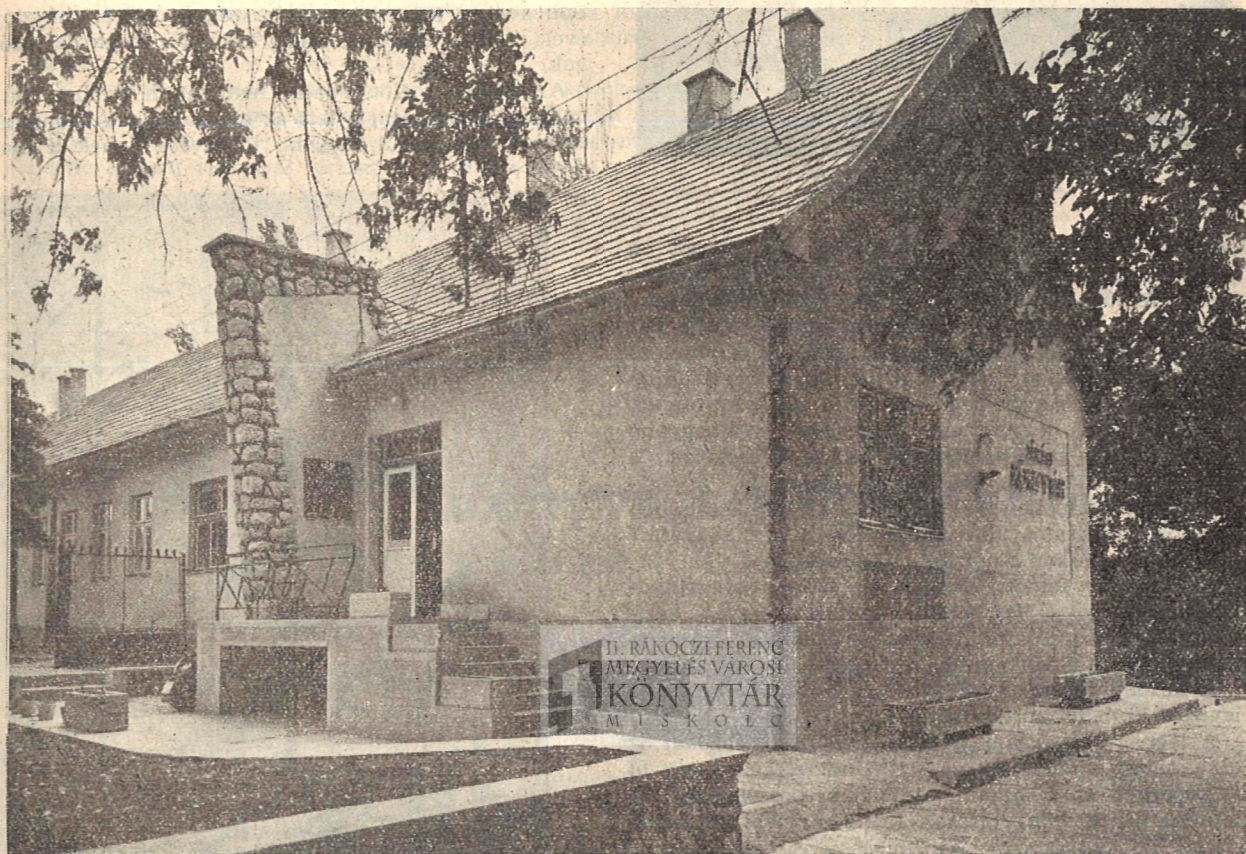
*

1967-ben megkezdik Kazincbarcikán a kultúrotthon építését. Ebben kap helyet a 80 000 kötetre tervezett városi könyvtár is.

Ismerjük meg megyénk könyvtárait

Edelény Járási Könyvtár

Az 1963-ban felépült járási könyvtár.

A községnek nincs sok százados múltja. A két háború között bányászok alapították. A valamikori kis község ma már városkának számít, a Bódva völgyének központja. 1962-ben már önálló gimnáziuma is van.

Közel a forgalmas üzletrészhez, mégis csöndes helyen áll a járási könyvtár, Edelény egyik kulturális központja.

1952-ben létesítették, akkor mindössze két szobája volt, a kettő lassan háromra nőtt, s azután az is kevésnek bizonyult. Évek fáradságos munkájával, 1963-ban új épületbe költözött a könyvtár — Borsod megye egyik legkorszerűbb intézménye lett.

Az alapítás óta eltelt 14 esztendő nem múlt el nyomtalanul, eredmények nélkül. 1952-ben 3000 kötet könyv volt mindössze ennek a könyvtárnak, a hozzá tartozó 31 községi könyvtárnak ugyancsak háromezer kötet volt a választéka, ha ugyan annak lehetett nevezni. A beiratkozott olvasók száma akkor 458 fő volt, s 1800 kötet könyvet kölcsönöztek. A hálózatban 958 olvasót tartottak nyilván és 22 000 kötetes évi forgalmat.

1965-ben az edelényi könyvtárnak 19 400 kötetre

emelkedett az állománya, 2415 olvasójuk volt, s 51 918 kötet könyv került ki innen az edelényi olvasókhöz.

A hálózat az alapítástól számítva, kétszeresére nőtt, 70 könyvtár irányítása, ellenőrzése tartozik a gondjaikhoz. A valamikori háromezer kötetből 70 000 lett a falusi könyvtárakban: 10 000 olvasó 205 000 könyvet olvasott el. Eddig a statisztika. Száraznak tűnik? Meglehet; de minden adat mögött komoly törekvés, komoly erő van. Olyan kezdeményezések indultak el ebből a könyvtárból, melyek közül soknak ma már országos híre van. Ilyen például az egyes utcák névadóiról rendezett ismeretterjesztő előadássorozatok is. A szépen tagolt könyvtárban szinte minden saroknak megvan a rendeltetése és a maga varázsa.

A klubban mindig csendes zsongás van, az egyik sorokban újságot olvasnak, a másik oldalon rádiót, vagy lemezjátszót hallgatnak, katalógusban keresgélnek, vagy éppen egy adatot nyomoznak valamelyik bibliográfiában. Ebben a könyvtárban közvetlenül a katalógus mellett találja az érdeklődő az ajánló jegyzékeket és bibliográfiákat. Tudatos törekvése itt min-

Részlet a klubszobából.

den könyvtárosnak, hogy bevezesse az olvasót a „könyvészet” titkaiba. A klubszobából az egyik bejáraton a felnőtt részlegbe, a másik ajtón a gyermekkönyvtárba jutunk. A gyermekek olvasója mindig színes és mozgalmas. Külön polcon találjuk a kötelező és ajánlott olvasmányokat, s témák szerint az ifjúsági irodalom többi részét. A meseszínpad, amit ugyancsak a könyvtárosok készítettek, a gyerekek legnagyobb öröme. Külön gonddal készítik elő a gyerekeket a versmondásra, az énekekre, még a játékokra is.

Nyári délutánokon a Couburg-kastély kertjében pihenők folyóiratot kölcsönözhetnek a parkkönyvtárból, s sötétedéskor diavíziót láthatnak.

A könyvtár felnőtt részlegében szinte tudományos munka folyik, a lexikonok, szótárak, egyéb kézikönyvek jó szolgálatot tesznek az érdeklődő középiskolásoknak, a továbbtanuló felnőtteknek.

A kezdeti lépéseket az edelényiek tették meg a televíziós klub létrehozásában.

A legnagyobb eredmények közé számítom azokat az alkalmakat, amikor 20—25 termelészövetkezeti tag ül a képernyő előtt, s utána vitáznak, beszélgetnek a látottakról. A könyvtárosok ilyenkor mutatják meg,

hogyan milyen jó házigazdák; mindig kéznél van a vitát eldöntő könyv, folyóiratcikk, s olykor még a forró fekete is. Ezek az emberek viszik a könyvtár jó hírét, s mindennap újabb látogatók jelentkeznek. A „könyvtári péntek esték” nemcsak Edelényben híresek, az egész megyében tudnak róla. Az elmúlt esztendőben a világirodalommal, ebben az évben a képzőművészettel ismerkednek meg a résztvevők. Ilyenkor előkerül az epidiaszkóp, a képzőművészeti társasjáték is.

A könyvtár kiadványai régi, jó hírnek örvendenek. A Bódvavölgyi Könyvtáros az ország első járási híradója, évek óta segítőtársa a falusi könyvtárakban dolgozóknak.

Az Edelényi Könyvbarát nemcsak a címben, de a valóságban is barátja lett az olvasóknak. A könyvtári érdekességeken túl, legjobb törekvése ennek a kiad-

A gyermekek birodalma.

Két elcseszt pillanat az udvaron játszókról

ványnak a község múltjával megismertetni az olvasókat, találunk benne sport- és kultúrtörténetet, megörökítik benne az író—olvasó találkozót. A „Nagy találkozók” sorozatban az elmúlt évben Veres Péter, Molnár Gábor, Karsai Elek és Szabó Magda látogatott el olvasóihoz. Külön említést érdemelnek ezek az események, hetekkel előtte készülnek rá, olvastatják a meghívott író műveit, s így válnak ezek az alkalmak igazi találkozókká, itt nem „írónézni” jönnek a vendégek, hanem a művekben megismert írókkal találkoznak. Ebben a könyvtárban mindig ötletes, friss kiállításokkal fogadják az olvasókat, a világ híreire azonnal könyvvel és képekkel reagálnak.

S amikor az első tavaszi meleg már nem csalóka, a játszóudvar benépesedik hangos gyerekekkel, száll a hinta, a homokozóban bányákat és városokat építenek, odébb a kerti asztalnál társasjátékot ülnek körül, s a gyerekektől hallottam, hogy időnként a szomszéd falu özikéjét is elhozzák hozzájuk a könyvtárosok látogatóba.

Ennek a járásnak nagy gondjai is vannak. A hálózatban sok könyvtár vár még megfelelő otthonra, több olyan könyvtárat szeretnének, mint az izsófalvai és a szendrői. Minden évben szaporodik a modern könyvtárak száma, s javul a munka színvonala. Az ismeretterjesztő munkában is sokat tesznek a könyvtárosok. Még az ifjúsági könyvbarát kör is meglátogat egy-egy községet, hogy szórakoztassa az ottani gyerekeket. Minden kint töltött este után új oldalakkal telik meg a járási könyvtár igazgatójának jegyzetfüzete — aki egyébként alakulásától vezeti ezt a könyvtárat —, a magnószalagon régi, elfeledett népdalok rögződnek, vaku fényében készült képek őrzik a hangulatot, egy-egy sikeres előadás emlékét.

Jó lenne, ha ez a hatalmas járás minél előbb művelődési autóval végezhetné ezt a munkát, s erejüket, s munkakedvüket nem kellene a minimális lehetőségek megteremtésére elkoptatni.

Győri Erzsébet

Könyvritkaságainkból

Horváth Mihály emigrációban írt munkái

Az egyik pesti antikváriumból vásároltuk meg Horváth Mihály: Huszonöt év Magyarország történetéből 1823-tól 1848-ig című kétkötetes munkáját. Az impresszumadatok szerint „Genfben nyomtatott Puky Miklósnál 1864.”

Horváth Mihály (1809—1878) történettudós, a debreceni kormány kultuszminisztere volt. A szabadságharc bukása után neki is menekülnie kellett. Az emigrációban nevelői állást vállalt, papi hivatását nem folytatta. Szabad idejében állandóan a könyvtárakat, levéltárakat bújta, fáradhatatlanul gyűjtötte az adatokat készülő történelmi munkáihoz. A hazai forrásokhoz nem férhetett hozzá. Könyvtára otthon maradt, s csak néha, nagynehezen jutott hozzá barátai, rokonai révén egy-egy hazai könyvhöz. 1859-ben jelent meg „Történelmi zsebkönyv. Rajzok a magyar történelemből” című tanulmánykötete Pesten, Hatvani Mihály álnevéen. Átdolgozta négykötetes magyar történelmét is, s azt Heckenast Gusztáv adta ki 1860—1863 között, hat kötetben. A hatodik kötet azonban a cenzúra jóvoltából csak 1867 után kerülhetett a közönség elé.

1862-ben felhagyott a nevelősködéssel, Genfben telepedett meg, s most már minden idejét történetírói munkájának szentelte. Itt írta meg az 1823-tól 1848-ig terjedő huszonöt év történetét. A két kötetre tervezett művet előfizetés útján, saját költségén akarta kiadni. Először arra gondolt, hogy Bécsben, vagy németre fordítva Lipsében nyomtatja ki, esetleg Svájcban. Végülis Puky Miklós, volt magyar kormánybiztos genfi sajtójára esett a választása. A könyv megjelenése itthon valóságos politikai esemény volt.

Toldy Ferenc szerint, minden ember olvassa és dicseri. Márkis Sándor írja, hogy egy „miskolci úr” Genfben kereste fel a szerzőt, hogy három példányt vásá-

roljon belőle, mert náluk nem lehet kapni. A művet csak titokban lehetett terjeszteni, mert az osztrák kormány betiltotta. A lapok sem foglalkozhattak vele. Hatása mégis rendkívüli volt: nemzedékek tanulták belőle a reformkor történetét.

A következő évben, 1865-ben, ugyancsak Puky Miklósnál nyomatta ki „Magyarország függetlenségi harcának története 1848 és 1849-ben” című háromkötetes munkáját. (Első két kötete megtalálható könyvtárunkban.) Merész vállalkozás volt, hiszen az események szereplői jórészt még éltek, s számolnia kellett az emberi érzékenységgel, magának a műnek a kiadásával pedig hosszú időre elzárta hazatérésének útját. Horváth Mihály a magyar nép függetlenségi harcat igazságos küzdelemnek tartotta, s egyaránt elítélte a szabadságharc eltipróit és árulóit. A bécsi kormány sietett is a művet betiltani. Pedig a szerző, akit a száműzetés gyötrelmei testileg-lelkileg megviseltek, ebben a munkájában már az uralkodó iránti békülékenység hangját is megpengeti, s ezt még élesebben aláhúzza az a beállítás, ahogyan Kossuth népszerűségét igyekezett lerombolni.

1867. januárjában végre hazatérhetett. Itthon a ki-egyezés szószólójává, a Deák-párt képviselőjévé válik. Folytatja történetírói munkásságát. A Történelmi Társulat alelnökévé, majd elnökévé választják. Hatvankilenc éves korában, gyógyulást keresve, Karlsbadban éri utól a halál.

Polgári történetírásunk első nagy képviselője távozott el személyében.

Hubay László

Borsod megye fejlődése 1945 — 1964 között a megyei sajtó tükrében

Országosan is fellendülő és érdeklődésre számotartató ma már a könyvtárak helyismereti tevékenysége.

A nagyfokú érdeklődésre való tekintettel jelentette meg könyvtárunk 1964. év végén a „Borsod-Abaúj-Zemplén megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája 1842—1963.” című kiadványt. A továbbiakban, mintegy ennek folytatásaként, arra vállalkozott, hogy a megyei lapokból közel 12 000 adatot gyűjtsön össze a húsz év alatt megjelent olyan cikkekből, melyek jelentős részben tükrözik a megye fejlődését. Az anyaggyűjtést 1964. december 31-én zártuk le.

Kiadványunk a Könyvtári Füzetek sorozat második kötete. Tizenkét, a megyében megjelenő lapból, gyűjtöttük össze az anyagot, két könyvtár hírlapgyűjteményére támaszkodva: az Országos Széchenyi Könyvtár és a II. Rákóczi Ferenc Könyvtárra.

A nagymennyiségű adathalmaz feldolgozása és elrendezése nem volt könnyű feladat, a kínálózó lehetőségek közül a földrajzi, és azon belül a tematikus elrendezést találtuk a legalkalmasabbnak. Ennek a rendszerezésnek az a lényege, hogy a nagyobb területi egységtől halad a kisebb felé. Elöl kaptak helyet a megye egész területére vonatkozó, valamint a több járást átfogó cikkek, ezután a tájegységek irodalma: Bodrogköz, Bükk, Cserehát, Hegyalja, Hernádvölgy, Sajó-völgy, valamint a Szuha-völgye, majd Miskolc megyei jogú város következik. Miskolc esetében is a fenti elrendezést követtük, elől az egész város, vagy több városrész, majd a belváros és az egyes kerületek irodalma következik; Diósgyőr, Egyetemváros, Görömböly, Hejőcsaba, Lillafüred, Miskolc-Tapolca és Percec.

Ezek után következnek az egyes járásek, az azok területén levő városok, s végül betűrendben az egyes községek cikkirodalma található. A földrajzi elrendezésen belül az anyag tematikus felosztására is szükség volt. Természetesen, ezt a megbontást csak a nagyobb földrajzi egységeken belül alkalmaztuk, ahol az adott irodalom mennyisége is megkövetelte a könyvnyebb megközelítés lehetőségét. Így alakultak ki a következő fejezetek:

I. Az adott terület (megye, járás, város) fejlődése.

II. Gazdaság és ezen belül:

Ipar

Kereskedelem

Mezőgazdaság

Pénz- és hitelügy

Közellátás, beszolgáltatás

Közlekedés

III. Politika

IV. Társadalom és ezen belül:

Szociális gondoskodás, munkaviszonyok

Ifjúsági, nőmozgalmi és egyéb társadalmi szervezetek

KISZ Id. Pártok

Néprajz

Sport

V. Közigazgatás

Bíraskodás, rendészet

VI. Művelődésügy és ezen belül:

Tudomány és közoktatás

Népművelés, öntevékeny művészeti csoportok

Művelődési otthonok, klubok

Irodalom, sajtó, színház, mozi, képzőművészet, zene

VII. Egészségügy

Ahol szükséges volt, a főfejezetek további bontásával tettük megközelíthetőbbé az anyagot. Ahol viszonylag kevesebb adat van, ott egyszerű időrendet alkalmaztunk. A nagyobb témákon belül is időrendet használtunk az anyag rendezésére. Az azonos témájú, szerző nélküli, vagy azonos szerző ugyanarról a témáról írt cikkeit időrendben összesítettük. Azonos témáról különböző újságokban megjelent cikkeket időrendben, keletkezésük több hírlap felsorolása esetén, a hírlapok betűrendjében vontuk össze.

A földrajzi elrendezésnél a mai közigazgatási elosztást vettük alapul, tehát Abaúj, Zemplén megyék Borsod-Abaúj-Zemplén megyéhez kerültek.

A földrajzi bontásban rendezett anyag teljes földtárása csak a következő mutatókkal volt lehetséges:

Névmutató

Tárgymutató

Intézmények, egyesületek mutatója.

A megjegyzés rovatban igyekeztünk rövid ismertetést közölni a cikkről, különösen akkor, ha a cikk címe nem volt kifejező. A szerzők álnevét és monogramját feloldottuk, néhány esetben azonban feltételesen, kérdőjellel tehetjük ezt.

Reméljük, hogy cikkbibliográfiánk — melynek nyomdai munkálatai most folynak — a kutatók, újságírók, pedagógusok, állami és pártalkalmazottak, különböző területeken dolgozó szakemberek és diákok munkáját egyaránt megkönnyíti. Jó forrásanyagul szolgál azok számára, akik egy-egy település, vagy intézmény húszéves történetét akarják feldolgozni. S ha ezen túlmenően, sikerül a nagyközönség érdeklődését is felkelteni megyénk fejlődésének közelmúltja, a könyvtárunk helyismereti tevékenysége iránt, akkor elértük célunkat.

Könyvtárunk helyismereti gyűjteménye segítséget tud nyújtani kinek-kinek érdeklődése szerint a kutatómunkához. A gyűjtemény könyv, folyóirat, kép és más dokumentumokból áll, s bárki számára hozzáférhető.

Kluger Lászlóné

Községi könyvtár, Hódoscsépany

(1961—1965)

Az ózdi Béke szállótól alig 50 méterre, szinte egymás mellett két helységtáblát találunk: az egyik Ózd, a másik Hódoscsépany. A szemlélődő idegen talán észre sem veszi, hogy már elhagyta Ózdot és másik településen jár. Hódoscsépany szinte már teljesen egybeépült Ozddal. A községen végig haladva, a kítűnő állapotban levő aszfaltozott út mentén gyönyörű házak sorakoznak. A lakások zömét az utolsó 10 évben már átépítették, vagy újat építettek. A község lakóinak száma 2450 fő, közigazgatásilag hozzátartozik még, illetve vele teljesen egybeépült Somsály bányatelep is, itt a lakosság száma 1600 fő. Az összlakosság a külterületekkel együtt 4100 fő. A lakosság szinte 100 százalékban a közeli üzemek, bányák, egyéb ipari létesítmények dolgozója. Kimondottan földműveléssel csak az a 4—5 család foglalkozik, akik külterületen laknak. Viszont szinte minden családnak van egy-két hold földje, amelyet az üzemben végzett munka mellett dolgoznak meg, s így tekinthető az itt lakók nagyrésze kétlakosnak.

A község kilenctantermes iskolájában 317 gyermek tanul. A község lakói jó anyagi körülmények között élnek. Televízió 195, rádió 600, motorkerékpár 50, autó 5 van a községben. Az előfizetett napilapok és folyóiratok száma 460 körül mozog. Ezek a tények bizonyos mértékben meghatározzák, illetve befolyásolják a népművelő munkát, így ezeket az eredmények, vagy hiányosságok számbavételénél feltétlenül figyelembe kell venni.

Írásomban a községi könyvtár fejlődéséről szeretnék számot adni az 1961—1965. közötti esztendő figyelembevételével. A könyvtár létrejöttének időpontja: 1960. március 28. A megelőző időszakban itt csak könyvkölcsönző működött. Az indulás a járási könyvtár 183 db letéti könyvének átadásával, illetve az Ózdi Kohászati Üzemek szakszervezete 230 db könyvének ajándékával történt meg. Az akkori könyvgyűjteményt könyvtárnak nevezni akkor is túlzás volt. 1962-ben már 600 kötetünk volt, jelenleg 3248 kötet könyvünk van.

Az egyes éveket tekintve, a következőképpen alakult az állomány:

1960. : 266
1961. : 419
1962. : 909
1963. : 1686
1964. : 2848
1965. : 3248

A község lakosságának könyvellátottsága (a külterületeket nem számítva) 1,2 körül mozog, s ez már most kevésnek bizonyul. A növekedés 1963—64-ben volt a legnagyobb ütemű. Ennek fő oka az volt, hogy a könyvbeszerezési keret az előző évekhez viszonyítva, jelentősen megnövekedett, s ebben az időszakban költségvetésen kívüli támogatást is többet kaptunk. A könyvtár tárgyi feltételei sokat változtak. Kezdetben minden felszerelésünket egy szekrény jelentette a tanácsházán. 1962-ben a kultúrotthon alagsori részében már volt egy külön szobánk. A könyvállomány és a gyarapodó olvasók hamar kinttették az alagsori helyiséget, s a kultúrotthon emeleti részén kaptunk új

otthont, itt működik ma is a könyvtár. Berendezésünk jelenleg kielégítőnek mondható. Meg tudtuk oldani a szabadpolcos kölcsönzési rendszer bevezetését, s egy kevés lehetőségünk van a helybenolvasásra is. A könnyebb tájékozódás kedvéért a könyvállományt három csoportba osztottam: szépirodalmi művek, ifjúsági irodalom és ismeretterjesztő irodalom. Az ifjúsági résznél külön kisebb csoportokat is létrehoztunk így: kalandos regények, állattörténetek, leányregények, történelmi regények stb.

Az olvasók száma a vizsgált időszakban a következőképpen alakult:

1960. : 145
1961. : 177
1962. : 312
1963. : 458
1964. : 530
1965. : 535

Az 1965-ös eredmény a község lakosságának 22,3 százaléka. Ugyanezen év olvasóinak életkor és foglalkozás szerinti megoszlása a következőképpen alakult:

Életkor		Foglalkozás					
14 év alatt	14—18 év között	18 év felett	munk.	paraszt	ért. tan.	egyéb	
254	90	191	114	—	23	37	
						107	

A felnőtt olvasók száma összesen 281 fő, ez a beiratkozottak 52 százaléka. Hogyan jutottunk idáig? Én is alkalmaztam a könyvtári propaganda szinte valamennyi ismert módszerét: plakát, egyéni beszélgetés, levelezőlapok, hangoshíradó, könyvankétok, ifjúsági olvasók útján történő szervezés. A mostani olvasólétszám, jelenlegi körülményeinket figyelembe véve, nem is növekedhet nagyobb mértékben. Így is az egyes kölcsönzési órákon 50—60 személy fordul meg a most már szűk könyvtárban. Egy beiratkozott olvasóra az állományból hat kötet esik.

A könyvtár forgalma a beiratkozott olvasók számához viszonyítva, a következő képet mutatja:

az egy olvasóra jutó kölcsönzött könyv

1960-ban 6
1961-ben 9
1962-ben 10
1963-ban 22
1964-ben 25
1965-ben 25 kötet volt.

Mivel magyarázható az utóbbi évek nagyobb forgalma? Több oka van: a könyvállomány jelentős megnövekedése, a tárgyi feltételek megváltozása; az olvasók ugyanis jól érzik magukat a könyvtárban, a jobb könyvtári propaganda, a kölcsönzési idő pontos betartása.

Feltétlenül szükséges volna helybenolvasás nagyobb mérvű biztosítása, márcsak azért is, mivel szépen gazdagodik a „csak helyben használható” kézikönyvanyagunk is, s az olvasók is nagyobb mértékben igénylik ezt a lehetőséget, mint amennyire biztosítani tudjuk.

Könyvtárunk állományának kihasználtsága úgy alakult, hogy minden könyvünk átlagosan négy alkalommal fordult meg az olvasók kezében. Nagy a forgalom az ifjúsági műveknél és igen gyenge a mezőgazdasági szakirodalom esetében.

Az 1965. évi forgalom részletes alakulása a munkanapló adatai szerint:

Társadalomtudomány:	343
Természettudomány:	284
Műszaki irodalom:	491
Mezőgazdasági irodalom:	155
Egyéb ismeretterjesztő:	1473
Szépirodalom:	5036
Ifjúsági:	5973

Az ifjúsági irodalom forgalmának természetesen a fiatalok gyorsabb olvasása, nagyobb intenzitása a titka. A mezőgazdasági irodalom gyenge forgalmát viszont a község ipari jellege magyarázhatja. A látogatók száma 1965-ben 4708 fő volt, minden olvasónk átlagosan 9 alkalommal fordult meg a könyvtárban.

Ebben az időszakban készült el a szerzői betűrendes katalógusunk, mely az olvasók könnyebb tájékozódását szolgálja. A legfrissebb könyvtermésre az új könyvekből készített kiállításokkal hívom fel a figyelmet. Az Eseménynaptár tematikus kiállítási anyagaihoz a lehetőségek szerint, a könyvtárban megtalálható könyveim is kiállítom. Az általános iskolások egyes tantárgyaihoz kis ajánló jegyzéket készítettem, s ezt

minden osztály megkapta. A községi tanács, mint fenntartó szerv, nemcsak a költségvetésben előírtakat biztosítja, hanem sok esetben támogatja könyvtárunkat községfejlesztési alaphól is. A végrehajtó bizottság minden évben beszámoltat a végzett munkáról, s igyekszik problémáinkon segíteni.

A művelődési otthon rendezvényeihez mi is hozzájárulunk, de voltak már közös rendezvényeink is. Sajnos, a tömegszervezetek eddig még nem igényelték a könyvtár segítségét.

A könyvtár lassan kinövi jelenlegi helyét, már most is zsúfoltan vagyunk. Meg kell oldanunk a helybenolvasás lehetőségét. A raktározás sem maradhat sokáig a jelenlegi viszonyok között. Viszont a fejlesztés rendkívül nehéz, a kultúrotthon helyiségei nem alkalmasak erre a célra, illetve csak nagymérvű átalakítással felelőnének meg. Már készülöben vannak a konkrét tervek, elgondolásainkat a községi tanács messzemenően támogatja.

A jelenlegi helyzet további terveinket korlátozza. Az olvasólétszám és a forgalom emelése minimális lehet. Ilyen körülmények között fő célom, a tartalmi munka megjavítása, például az állomány változatosabb feltárása, az olvasókkal való foglalkozás megjavítása, rendezvények, irodalmi estek, ankétok, filmvetítések, mesedélutánok számának emelése.

Barta Béla

II. RÁKÓCZI FERENC
MEGYEI ES VÁROSI
KÖNYVTÁR

Egy községi tanács vezetőjének leveléből

Nehezen ismerne rá a látogató, aki 8–10 évvel ezelőtt járt a borsodnádasdi községi könyvtárban, hogy ugyanabban a községben, lényegében ugyanabban a könyvtárban jár.

Pontatlan nyilvántartás, avult szekrényekben zavaros rendtelenségben 500–600 kötetnyi, meglehetősen rosszul összeválogatott könyv látványa fogadta a belépőt; azt az érzést keltve, hogy a könyvtár nem azt a helyet foglalja el a lakosság életében, amely megilleti.

Amikor megjelent a községi tanács költségvetésében a „Könyvtárak” cím, s vele együtt a 8–9 ezer forintos állami támogatás, a helyzet valamivel jobb lett. Ekkor jelent meg az ózdi járási könyvtár felhívása: a községi tanácsok nyújtsanak segítséget ahhoz, hogy a könyvtárak megfelelő helyre kerüljenek nemcsak a helyiséget illetően, de az emberek tudatában is. A felhívás után megindult egy folyamat, mely — úgy érzem — ebben a községben nem fog megszűnni. A községi tanács végrehajtó bizottsága megfelelő elhelyezést biztosított, s Remsey Róbert személyében meg-

találta a megfelelő embert is, akinek vezetése alatt ez a könyvtár azzá vált, amit most láthat a hozzá látogató idegen: a könyv barátainak ismert és megbecsült helye. Jelenleg 2075 kötet könyve, 300 rendszeres olvasója van. 1965-ben 2800 látogató töltött itt kellemes órákat, 7800 könyv vándorolt az olvasók kezébe.

A községi tanács végrehajtó bizottsága úgy tekinti a könyvtárat, mint az elkövetkező évek állandó és igen fontos programját, s az iskola bővítésének megoldása után könyvtárépítés következik abban a reményben, hogy addigra a mai könyvtár már szűk lesz. Sokat segít munkánkban a járási könyvtár, intenzív és rendszeres gyakorlati munkával segít a fejlődést előmozdítani.

Borsodnádasd község tanácsának programjából most már egyetlen évre sem maradhat ki a könyvtár, ha mi nem törődünk vele kellő módon, az olvasóközönség, akinek nevelésében a mi munkánk is benne van, követelné a további fejlesztést.

Löffler József

Gagybátori gondok

Városoktól távol eső kis községünkben a kultúra központját könyvtárunk jelenti. Tíz évvel ezelőtt minden gondunk az olvasószervezés volt. Munkám nagy részét a tömegszervezetekkel és a fiatalsággal való ismerkedés képezte. Könyv és könyvtár akkor csupán ifjúsági könyvet és gyermekolvasókat jelentett Gagybátorban. Tíz év sok apró munkája ma már a község 40 százalékát olvasóvá tette. Más természetűek ma már gondjaink. Sokszor azt érzem, hogy könyvekkel — és kölcsönzési órákon olvasókkal zsúfolt könyvtáramban nem tudok a gépiességtől menekülni. Olvasóim joggal várják tőlem, hogy könyveik megválasztásakor vitatkozzunk, beszéljünk az olvasottakról, szívesen töltenének el egy-két órát folyóiratok olvasásával, egymásközi tere-ferével. A jelenlegi körülmények között erre még úgy sem jut elég idő, hogy néhány KISZ-fiatal segítségét is igénybe veszem. Az új olvasók megismerésére, olvasmányaik megválasztására több időt kell fordítanom, ha azt akarom, hogy az első könyvajánlásom ne csapja be őket. A nyitvatartási időt a járás intézkedése nélkül is kénytelen vagyok meghosszabbítani, ha meg akarom tartani azokat az olvasókat, akiknek nagy részét magam vezetem be a rendszeres olvasás örömeibe. Gyermekolvasóink szívesen és kedvvel jönnek mese- és játékdélutánjainkra, de ezt is csak a kötelező nyitvatartáson túl lehet megoldani.

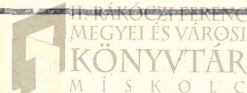
Sokszor érzem hátrányát annak, hogy sem időben, sem térben nem tudom a felnőttek és gyermekek kölcsönzési óráit különválasztani.

Az elmúlt év decemberében részt vettem a községi könyvtárosok konferenciáján, ahol Sallai István és Mikó Zoltán tartott előadást a falusi könyvtári munkáról. Az ott hallottak méginkább megerősítettek abban, hogy hiányérzetem reális tényekből, igazságokból fakad.

Az elmúlt tíz esztendő alatt egyenletes ütemben tudtam fejleszteni a könyvvállományt, s formálhattam az igényeket céljaik szerint. Ha a mai helyzetet vizsgálom, látnom kell, hogy bizonyos tekintetben az igények előbb vannak, mint azok kielégítésére törekvő lehetőségeink. Ez a helyzet ma például a hírlapok és folyóiratok esetében. Sokkal többféle folyóiraatra volna szükség, mint amennyit jelenleg biztosítani tudunk. Viszont ha anyagi áldozatokat hozunk a választék bővítéséért, akkor lehetőséget is kell teremtenünk azok megfelelő használatára, s itt újra a nyitvatartási idő problémájával találkozunk.

Érzem, hogy egy újabb korszak következik el könyvtárunk életében, s itt újabb módszerekre is szükség van. Most minden gondom az, hogy korszerűbb könyvtárba kerülve — melyért községi tanácsunk sokat fárad — növelni tudjam a társadalmi segítségét, partnereket gyűjtsek magam köré, akik szívesen áldoznak egy keveset idejükből és tudásukból a könyvtár továbbfejlődésére, és így a község fejlődésére is.

Béres Bertalané

Miért kevés a felnőtt olvasók száma Bánrévén?

Könyvtári megbeszéléseken sok szó esett arról, hogy Bánrévén kevés felnőtt jár könyvtárba. Maga a megállapítás igaz, valóban kevés felnőtt ember jár könyvet kölcsönözni.

Községünk 1507 fős lakossága igen vegyes összetételű. A többség vasutas, ipari munkás, alkalmazott és igen kevés a mezőgazdaságban dolgozók száma. Erre az 1507 lakosra a községben két könyvtár van; a Vasutas Szakszervezet 3078 kötetes könyvtára és a Községi Könyvtár 1770 kötettel. Érdeemes megnézni, hogyan alakult a két könyvtár olvasóinak száma 1965-ben. A szakszervezeti könyvtárba 92 fő iratkozott be, közülük 26 fő 14 év alatti, 14—18 éves 22 fő, és 18 év feletti 44 fő. A 92 olvasó 899 esetben látogatta meg a könyvtárat és 2807 kötetet kölcsönözött.

A községi könyvtárba 162 olvasó iratkozott be, közülük 104 olvasó 14 év alatti iskolás, 24 olvasó 14—18 éves, a 18 éven felüliek száma mindössze 34. Ezt a

könyvtárat 1123 látogató kereste fel, s 2292 kötet könyvet kölcsönöztek.

Amit a statisztika mond a forgalomról, nem elsomorító, ha minden körülményt figyelembe veszünk. Annál szomorúbb az eredmény, ha a felnőtt olvasók számát nézzük, hisz a két könyvtárnak mindössze 78 olvasója 18 év feletti, s köztük is körülbelül 20 olyan olvasónk van, aki személyesen nem jár a könyvtárba, hanem gyermekével viteti haza az olvasnivalót.

És ismét itt a kérdés: miért? ... Erre azt hiszem, elsősorban a körülmények adják meg a választ. Az igazság az, hogy könyveink vannak, de könyvtárunk nincs.

A szakszervezeti könyvtár egy egészen kis szobában van, amit öltözőnek és más egyéb célra is használnak. „Alig van hely arra, hogy a könyveket kiadjam” — mondja a könyvtáros, amikor beszélgetünk.

A községi könyvtár az általános iskola egyik tantermében van elhelyezve, ahol délelőtt, délután tanítás folyik. A padokkal szekrényekkel zsúfolt tanteremben a szekrény ajtaját alig lehet kölcsönzéskor kinyitni. Nyilván, ilyen körülmények közé a felnőttek nem szívesen jönnek el, inkább a gyerekekkel vitetik haza a könyvet. Az adminisztrációs munkát csak otthon lehet elvégezni. A könyv visszavételén és kiadásán kívül nincs idő másra, mert mindenki igyekszik elhagyni a barátságatlan helyiséget.

S itt újra felmerül egy kérdés: milyen megoldásra van itt lehetőség? A két könyvtár összevonásával egy korszerű intézményt kellene létrehozni, ahol szívesen

maradnának az oda látogatók, s újabb olvasókat is hoznának magukkal. 1964-ben elkészült egy alapos terv, igaz nem kis költséget jelentett volna a megvalósítása, de társadalmi munkával és közsegfejlesztési hozzájárulással segíteni tudtunk volna mi magunk is. Nem kaptunk akkor elég segítséget, a terveink még most is megvannak, munkakedvünk és anyagi hozzájárulási szándékunk még most sem csökkent, amit akkor nem tudtunk megvalósítani, még most sem lenne későn. Meggyőződésem, hogy kulturált körülmények között kevesebb erő és energia veszne el, s szinten önmagától nőne a felnőttek olvasási kedve.

Molnár Mihály

Tollhegyen a statisztika

Nagyon szeretem a számokat. Megbízható útmutatásokkal szolgálnak. Már gondolom akkor, ha megbízhatóan számolunk, s nem hallgatunk az egykori divatos filmdalra, azaz nem hisszük el, hogy „kétszer kettő néha öt”. A statisztika csak akkor jó, ha kétszer kettő mindig négy.

Könyvtáraink éves adatszolgáltatása fontos esemény. Ilyenkor mérlegelünk, számbavesszük az eredményeket, s kutatjuk a hibák okát. Sokszor ezek a hibák a statisztika elkészítésében rejlenek, s nemcsak a munkában.

Gondolom, ez történt most a tolsvai községi könyvtárban is. 4267 kötetes könyvállományából 9001 kötetes forgalmat bonyolítottak le 1965-ben az olvasók. Eddig rendben is van a statisztika, de azt már nem tudom elhinni, hogy ebből a jól működő könyvtárból egész évben mindössze 8 kötet társadalomtudományi művet kölcsönöztek. Még csak arra sem gondolhatok, hogy nem volt miből, hiszen 313 kötet társadalomtudományi művet tartanak számon állományukban. Inkább azt remélem, hogy itt elírás történt.

Mindig nagy öröm, ha komoly fejlődést tudunk kimutatni az előző évekhez képest; s kettős ez az öröm, ha az emelkedés az olvasók számánál jelentke-

zik. Azt is tudom, hogy kis településeken hamarabb el lehet érni a lakosság nagy százaléku könyvtári tagságát. Mégis kételyeim támadtak az 1965-ös adatok összesítésekor egy-két könyvtár esetében.

Galvács község 330 lakosa közül, a statisztika tanúsága szerint, 212 tagja a könyvtárnak. 64 százalékos olvasottság? Nem túl szép ez az eredmény? De ahogyan elmélyülök a számok között, még jobban meglepődöm. A 330 lakos közül 31 nem tud írni—olvasni a nevét, s ekkor már csaknem 71 százalékos volt 1965-ben az olvasottság! Gondolom, ha leszámítjuk még a csecsemőket és az olvasni már nem szerető aggastyánokat, megtaláltuk Magyarországon azt a falut, ahol minden írni—olvasni bíró ember tagja a könyvtárnak. Igen ám, de a statisztika mégsem olyan csalfa! Ugyanis a 212 olvasó 1496 kötet könyvet kölcsönzött a könyvtárból. Azaz minden olvasóra jut 7 olvasott könyv egy esztendőben. Abban bizonyos vagyok, hogy a tényleges olvasók ettől többet olvastak el, csak éppen kevesebben vannak a valóságban, mint a statisztikában feltüntetett 212.

Cyőri Erzsébet

Hírek

A Miskolc Városi Könyvtár Szabó Lőrinc fiókkönyvtárában 1966. február 1-én megindult a hanglezkölcsönzés. 453 darab lemez képezte az induló állományt. Sajnos, lemezhallgatásra nem tudnak lehetőséget biztosítani.

Sajópetriben a Mezőgazdasági Könyvhónap alatt könyvbált rendeztek. A tiszta bevételt a könyvtár könyvállományának gyarapítására használták fel.

1965-ben a miskolci Városi Könyvtár valamennyi fiókkönyvtára kiegészítette a kézikönyvtári állományt. Így a legfontosabb kézikönyvek minden kerületi könyvtárban az olvasók rendelkezésére állnak.

A miskolci járási könyvtár és a Bányász Irodalmi Színpad jól sikerült klubestet rendezett Sajószentpéteren a közelmúltban.

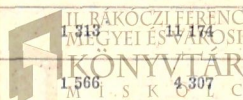

K I M U T A T Á S
a közművelődési könyvtárak 1965. évi eredményeiről.

Sorszám	Járás Város	A lakosság száma 1965. jan. 1-én	Könyvtárlomány			Ezer lakosra jutó könyv	Beiratkozott olvasó			A lakos- ság %-a olvasó	Egy ol- vasóra jutó könyv	Kölcsönzött kötetek száma			Egy olvasóra jutó köl- csönzött könyv
			1964.	1965.	Emelkedés Csökkenés		1964.	1965.	Emelkedés Csökkenés			1964.	1965.	Emelkedés Csökkenés	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
1.	Edelény és edelényi járás	65 859	77 877	89 851	11 974	1 364	11 845	12 467	622	18,9	7,2	231 798	257 228	25 430	20,7
2.	Encs és encsi járás	65 637	90 390	115 873	25 483	1 765	14 787	15 645	858	23,8	7,4	267 381	326 386	59 005	20,9
3.	Mezőcsát és mezőcsáti járás	41 927	48 276	51 388	3 112	1 226	7 131	7 322	191	17,5	7,0	153 396	164 860	11 464	22,5
4.	Mezőkövesd és mkövesdi járás	52 920	62 019	72 518	10 499	1 370	8 602	9 277	675	17,5	7,8	217 867	251 077	33 210	27,1
5.	Miskolci járás	79 275	73 723	78 462	4 739	989	12 002	12 389	387	15,6	6,3	285 326	327 519	42 193	26,4
6.	Ózdi járás	61 914	71 658	79 302	7 644	1 281	8 830	8 889	59	14,3	8,9	204 750	221 603	16 853	24,9
7.	Sátoraljaújhelyi járás	72 495	90 579	108 031	17 452	1 490	12 699	11 870	829	16,4	9,2	274 752	277 799	3 047	23,4
8.	Szerencs és szerencsi járás	70 790	79 343	92 946	13 603	1 419	11 511	11 551	377	16,3	8,0	290 086	337 838	47 752	29,2
9.	Kazincbarcika város	25 413	35 125	39 799	4 674	1 566	4 307	4 719	412	18,6	8,5	168 746	174 469	5 723	39,1
10.	Ózd város	39 430													
11.	Sátoraljaújhely város	16 601	20 569	23 566	2 997	1 419	2 996	2 856	140	17,2	8,4	101 859	97 085	4 774	30,7
12.	Összesen	552 831*	649 559	751 736	102 177	1 359	94 373	96 985	2 612	17,6	7,7	2 195 961	2 435 864	239 903	25,1
13.	II. Rákóczi Ferenc Könyvtár	—	87 731	95 547	7 816	—	7 478	8 543	1 065	—	11,2	200 367	246 507	46 140	28,8
14.	Megyei hálózat összesen	—	737 290	847 283	109 993	—	101 851	105 528	3 677	—	8,0	2 396 328	2 682 371	286 043	25,4
15.	Miskolc városi hálózat	—	107 278	126 137	18 865	—	10 841	11 776	935	—	10,8	431 743	464 591	32 848	39,5
16.	Miskolc összesen (13+15)	166 927	195 003	221 684	26 681	1 328	18 319	20 319	2 000	12,2	10,9	632 110	711 098	78 988	34,9
17.	Tanácsi hálózat összesen	719 758*	844 562	973 420	128 858	1 352	112 692	117 304	4 612	16,3	8,3	2 828 071	3 146 962	318 891	26,8
18.	Szakszervezeti hálózat	—	316 027	368 632	52 605	—	30 222	34 158	3 936	—	10,9	661 052	766 109	105 057	22,5
19.	Mindösszesen	759 188**	1 160 589	1 342 052	181 463	1 767	142 914	151 462	8 548	19,9	8,8	3 489 123	3 913 071	423 948	25,8

* Ózd város lakosságának adatai nélkül.

** Ózd város lakosságának adataival.

K I M U T A T Á S
a közművelődési könyvtárak második 5 éves tervben elért eredményeiről.

Sorszám	Könyvtártípus Terület	A lakosság száma 1960. dec. 31. 1965. jan. 1.	Könyvvállomány				Ezer lakosra Ezer lakosra		Beiratkozott olvasó				A lakosság %-a olvasó		Egy olvasóra jutó könyv	
			1960.	1965.	Emelkedés		1960.	1965.	1960.	1965.	Emelkedés		1960.	1965.	1960.	1965.
					számban	%-ban					számban	%-ban				
1.	Tanácsi hálózat (megyei)	583 001 552 831	279 567	751 736	472 169	168,2	479	1 350	60 581	96 985	36 404	60,0	10,3	17,6	4,6	7,7
2.	II. Rákóczi F. Könyvtár	—	60 833	95 547	34 714	57,06	—	—	5 923	8 543	2 620	44,2	—	—	10,2	11,2
3.	Megyei hálózat (1+2)	—	340 400	847 283	506 883	148,8	—	—	66 504	105 528	39 024	58,7	—	—	5,1	8,0
4.	Miskolci városi hálózat	—	24 172	128 137	101 965	421,8	—	—	2 803	11 776	8 973	320,1	—	—	8,5	10,8
5.	Miskolc (2+4)	143 364 166 027	85 005	221 684	136 670	149,02	593	1 328	8 726	20 319	11 593	132,1	6,9	12,2	9,7	10,9
6.	Tanácsi hálózat összesen (megyei + városi = 3 + 4)*	726 365 719 758	364 572	973 420	608 848	167,00	501	1 352	69 307	117 304	47 997	69,2	9,5	16,3	5,2	8,3
7.	Szakszervezeti hálózat	—	250 820	368 632	117 812	42,9	—	—	29 227	34 158	4 931	16,8	—	—	8,8	10,9
8.	Mindössze	726 365 759 188	615 392	1 342 052	726 600	117,9	847	1 767	98 534	151 462	52 926	53,6	13,0	19,9	6,2	8,8

Sorszám	Kölcsönzött kötetek				Egy olvasóra jutó kölc. könyv.	
	1960.	1965.	Emelkedés		1960.	1965.
			számban	%-ban		
1.	1 039 799	2 435 864	1 396 065	134,2	17,1	25,1
2.	155 486	246 507	91 021	58,5	26,2	28,8
3.	1 195 285	2 682 371	1 350 521	112,9	17,9	25,4
4.	136 565	464 591	328 026	240,1	48,7	39,5
5.	292 051	711 098	419 047	143,4	33,4	34,9
6.	1 331 850	3 146 962	1 815 112	136,2	19,2	26,8
7.	533 395	766 109	232 714	43,6	18,2	22,5
8.	1 865 245	3 913 071	2 047 826	109,7	18,9	25,8

* Özd város adatai nélkül.

Hírek

A sajlóádi könyvbarát szakkör sikeres műsort adott az élő magyar költők műveiből. A műsoros estet késő estébe nyúló beszélgetés, vita követte.

A sajoszentpéteri járási és az ónodi községi könyvtárban ankétot rendeztek Fejes Endre: Rozsdatemető című művéből. Az ankéton közreműködött a Miskolci Nemzeti Színház néhány művésze is.

A miskolci járási tanács rádiót, a megyei tanács televíziót adott ajándékba a miskolci járási könyvtárnak. A televízió és rádió műsoraihoz állandó kiállítást készítenek a könyvtár dolgozói, melynek nagy sikere van.

Az encsi járási könyvtár jól sikerült szakíró—olvató találkozót rendezett a járáshoz tartozó községekben. Különösen nagy visszhangja volt a Fancsalban és Halmajon rendezett baromfitenyésztési szakelőadásnak, melyet dr. Pacs István, a gödöllői egyetem munkatársa tartott. Az előadásokon mindkét körzet baromfitenyésztői jelen voltak, s sok segítséget kaptak a termelőszövetkezetek baromfitenyésztési elképzeléseihez.

Az encsi járási könyvtár tartalmas ajánló jegyzéket adott ki a Mezőgazdasági Könyvhónap rendezvényeire. A közelmúltban jelent meg a diafilmtárunk, hanglemeztárunk anyagát és a folyóiratirodalmat feltáró kiadványuk is. Propagandájukban nagyon jól tudják hasznosítani ezeket a nagy gonddal készített kiadványokat.

Szaporodik a korszerű könyvtárak száma az encsi járásban is. Boldogkőújfalun és Vilmányban a községi tanácsok segítségével, anyagi és erkölcsi hozzájárulásával szabadpolcos, korszerű könyvtárakat nyitnak meg a közeljövőben.

A sajoszentpéteri járási könyvtár a Mezőgazdasági Könyvhónap rendezvényeihez hangosfilmet biztosított. A filmek igen jó szolgálatot tettek a szakelőadások szemléltetésénél.

A II. Rákóczi Ferenc Könyvtár Gyermekkönyvtára hivatott irodalmi délutánokat rendez az általános iskolák felsőtagozatú tanulói részére. Ennek keretében tartalmas együttműködés alakult ki a város iskolái s a gyermekkönyvtár között. A program megtervezésében és gyakorlati végrehajtásában nagy szerep jut az iskolai könyvtár szakfelügyelőjének.

Az úttörő csapatok fennállásának 20. évfordulóját ünnepeljük ebben az évben. Könyvtáraink sok segítséget nyújthatnak a megemlékezésre készülő pedagógusoknak és gyermekeknek. Rendezhetnek irodalmi vetélkedőket, indíthatnak pályázatokat, készíthetnek kiállításokat az úttörőcsapat húsz évéről. A Megyei Úttörő Elnökség pályázatot hirdetett Úttörők a hazáért címen. Könyvtárosaink nyújtsanak segítséget a tanulóknak a feldolgozásban, a pedagógusoknak pedig a pályázatok értékelésében.

A Tompa Mihály Városi Könyvtár a martintelepi iskolában filmvetítéssel egybekötött pályaválasztási ismertetést rendezett a végzős növendékeknek. Szabó József tanár a „Mi legyek” című könyv anyagára támaszkodva tartotta meg előadását 130 fiatalnak.

A miskolci járási művelődésügyi osztály költségvetésen kívül, 15 000 forintot biztosított a sajoszentpéteri járási könyvtár gyermekkönyvtárának állománybővítésre.

Cikkeink szerzői

BARTA BÉLA,
a hódoscsépányi községi könyvtár vezetője

BERECZ JÓZSEF,
a Sárospataki Tanítóképző Intézet könyvtárának vezetője

BÉRES BERTALANNÉ,
a gagybátori községi könyvtár vezetője

özv. BOTOS FERENCNÉ,
szakfelügyelő, Szerencs

CSERHÁTI JÁNOS,
a Bartók Béla Művelődési Ház könyvtárának vezetője

GYÓRI ERZSÉBET,
a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár munkatársa

HUBAY LÁSZLÓ,
a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár munkatársa

JUHÁSZ ILONA,
az ongai községi könyvtár vezetője

KLUGER LÁSZLÓNÉ,
a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár munkatársa

LACZKÓ JÓZSEF,
a megyei művelődésügyi osztály munkatársa

LÖFFLER JÓZSEF,
a borsodnádasi községi tanács titkára

MOLNÁR MIHÁLY,
a bánrévei községi könyvtár vezetője

NAGY ZOLTÁNNÉ,
a tokaji I. sz. Általános Iskola tanára

SERFŐZÓ JÁNOS,
a miskolci járási könyvtár igazgatója

ÚJLAKY DEZSŐ,
a szentistváni községi könyvtár vezetője

Az edelényi járási könyvtár felnőtt részlege